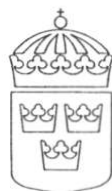

Riksdagens protokoll

1992/93:54

Onsdagen den 20 januari

Kl. 9.00–11.16

Protokoll
1992/93:54

1 § Meddelande om val

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får anmäla att vid morgondagens sammanträde kommer val att företas dels till Parlamentariska församlingen i konferensen om säkerhet och samarbete i Europa (ESK), dels till Gemensamma parlamentarikerkommittén EG-Sverige.

Jag ber om ursäkt för att jag är så förkyld att min röst är helt beslöjad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 14 januari.

3 § Svar på interpellation 1992/93:36 om ett bostadsdepartement

Anf. 2 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Låt mig börja med att uttrycka mitt deltagande med herr talmannen för hans förkylning.

Inger Lundberg har mot bakgrund av förhållanden på hyres- och bostadsmarknaden frågat mig om jag är beredd att inrätta ett särskilt bostadsdepartement.

Svaret på den frågan är nej. Skälet är att inrättandet av ett särskilt bostadsdepartement inte kan lösa några problem på bostadsmarknaden.

Regeringen har sedan sitt tillträde infört en ny inriktning av bostadspolitik. Bostadssektorn måste bort från detaljregleringar och statliga subventioner för att i stället fungera på mer marknadsmässiga villkor. Fr.o.m. den 1 januari 1993 gäller ett nytt bidragssystem för bostadsbyggandet. Det kommer att sänka statens utgifter för bostadsbyggandet, bidra aktivt till en sanering av de offentliga finanserna och till en minskning av det statliga upplåningsbehovet och därmed bidra till att hålla räntan nere. En låg ränta är en förutsättning för låga boendekostnader för alla.

Den nya bostadspolitik innebär att särlösningar för bostadsmarknaden inte längre är möjliga. Problemen där måste i stället lösas inom ramen för politiken i övrigt. Den allmänna ekonomiska politiken och de allmänna eko-

nomiska villkoren för näringslivet måste ge goda förutsättningar även för bostadsmarknaden.

Det är därför som t.ex. bostadsbidragen inte bör behandlas oberoende av det sociala stödet i övrigt, som subventioner och skatteregler för byggandet inte kan separeras från näringslivets skattemässiga och övriga villkor, och det är därför som planfrågorna inte kan särskiljas från miljö- och naturresursfrågorna i övrigt. Dessa motiv har jag tidigare redogjort för i ett svar på en interpellation från Oskar Lindkvist.

För att samordna beredningen av ärenden på bostadsområdet mellan de olika departementen har inrättats en delegation bestående av statssekreterare från berörda departement.

Anf. 3 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret på interpellationen.

Statsministern är mycket tydlig i sitt svar. Det är inget tvivel om att bostadspolitiken med den nya regeringen har fått en ny inriktning. Här finns inte ett ord om social bostadspolitik, inte ett ord om att bostaden har betydelse för människors välfärd eller våra barns uppväxt. Här finns ingenting om hur människor med låga inkomster skall klara sina bostadskostnader, och inte ett ord om delaktighet och integrerat boende. Allt underordnas marknaden. Men t.o.m. marknadens aktörer underkänner regeringens bostadspolitik.

Efter det att jag ställde interpellationen har regeringen beslutat inrätta en särskild delegation för bostadsfrågor. I delegationen finns statssekreterare och planeringschefer från sex departement som arbetar med bostadsfrågorna – alla män. I direktiven precis som i statsministerns svar är bostadspolitiken helt underordnad marknaden.

När delegationen inrättades i höstas anförde regeringen att syftet var att nå en tillfredsställande samordning av bostadspolitiken. Det är samtidigt ett medgivande av att beslutet om att inte ha ett särskilt departement för bostadsfrågorna inneburit förlorad kompetens och brist på samordning.

Regeringsdeklarationens stolta ord om att alla skall ha möjlighet till en bra bostad till ett rimligt pris har inte kunnat förenas med regeringens praktiska politik.

Byggda bostäder står outhyrda för att människor inte har råd att efterfråga dem. En kvällstidning hade för några dagar sedan ett reportage om en kvinna i 25-årsåldern som fortfarande bodde hemma – det gjorde hennes fästman också, men hemma hos sina föräldrar. Hon hade inte råd med egen bostad. Hon var inget unikt kvällstidningsscoop utan en av många som med den politik som regeringen bedriver inte får möjlighet till ett eget hem.

Skatteministern har huvudansvaret för bostadspolitiken samtidigt som han ansvarar för skattepolitik och bank- och kreditfrågor. Han vill till varje pris lägga 1994 års besparing på bostadssektorn på runt 20 % av hushållen – på dem som har de högsta bostadskostnaderna. Är det uttryck för regeringens fördelningspolitik?

Det är många som frågar sig om regeringen har förstått konsekvenserna av sin politik. Jag vill fråga statsministern: Medger den organisation som regeringen valt att Bo Lundgren har tid att träffa hyresgäster som inte orkar

med sina hyror? Hinner han träffa tvåbarnsfamiljen som i dag inte har råd att hyra en fyrarummare? När var han på pensionärsmöte och träffade den äldre kvinna som inte har råd att flytta till ett servicehus eller inte vågar göra det därför att hyrorna höjs nästa år?

Regeringens brist på bostadspolitik har fördjupat den ekonomiska krisen. Argumenten för att avveckla de s.k. RBF-lånen påminner litet om resone-mangen hos gubben som tycker att han inte har råd att jobba för att det är så dyrt med busskort.

Enligt budgetpropositionen anser sig regeringen spara 135 miljoner kronor genom att ta bort lånen till reparation och underhåll. Centerriksdags-mannen Ivar Franzén bedömer att denna relativt begränsade besparing leder till att underhålls- och reparationsverksamheten kan komma att minska med 5 miljarder. Han menar att det kan motsvara tusentals jobb i byggsektorn och att det kan öka budgetunderskottet med 3 miljarder. En besparing på 135 miljoner kan ge miljardunderskott i statsbudgeten.

Detta är inte budgetpolitik, herr statsminister. Det är bara dumt. Det är också en brist på respekt för riksdagen, som i december beställde ett ROT-program från regeringen.

Det är svårt för mig att bedöma om det är bristfällig organisation eller om det är brist på förstånd som får regeringen att lägga fram den typen av förslag. Eller är det helt enkelt uttryck för regeringens politiska ambitioner?

Att jag ställt interpellationen beror på att jag ändå vill tro att en bättre organisation, en bättre helhetssyn skulle kunna få bort några av tokigheterna och ge regeringen litet bättre kunskap om villkoren för bostadssektorn.

Anf. 4 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Jag har fått i uppgift att föra ned debatten på ett mer jord-nära plan – det är tydligen de talarstolar som används vid frågestunderna som vi skall använda här i dag.

Även jag tackar för svaret på den här på många sätt viktiga och kloka in-terpellationen. I svaret säger statsministern, som Inger Lundberg påpekat, att kursen ligger fast; regeringens politik är bra – den behöver inte ändras. Därmed behöver man inte heller ändra arbetsfördelningen inom regeringen. Allt är gott, säger statsministern i svaret i kort sammanfattning.

Häromkvällen roade jag mig med – ja, egentligen är det fel uttryck; det var inte så särskilt lustigt – att läsa vad som återgavs i riksdagstrycket inför det beslut om bostadspolitiken som riksdagen fattade så sent som i juni. Jag skall bara kort citera vad regeringen då själv avgav att dess egen bostadspoli-tik skulle leda till.

Det här förslaget till ny bostadspolitik kommer, sade man, att innebära att räntorna i landet sjunker. Redan det faktum att regeringen lägger om bo-stadspolitiken kommer att orsaka glädjeskutt på finansmarknaden.

Om man vill uttrycka sig skämtsamt kan man ju alltid hävda att det blev ett skutt, men något glädjeskutt blev det tyvärr inte. Omläggningen av bo-stadspolitiken hade inte den inverkan som regeringen trodde i juni.

Regeringen skrev också att omläggningen skulle leda till att människor fick rimliga boendekostnader. Jag har med mig ett brev från en familj här i landet – en av många – som har drabbats av kraftiga boendekostnadsök-

ningar. Den bor i en nybyggd bostadsrättslägenhet. Den minskning av subventionerna, den omläggning av bostadspolitiken, som nu sker, drabbar i första hand dem som bor i nybyggda villor och bostadsrättslägenheter. Det är framför allt de som hamnar i en mycket besvärlig situation. För den här familjen handlar det om 1 000 kr mer i månaden. Den fråga man då måste ställa är: Anser statsministern att 1 000 kr i kostnadsökning för dem som redan före höjningen bodde allra dyrast är en rimlig boendekostnadsökning?

I juni skrev regeringen dessutom att bostadsbyggandet med den nya bostadspolitiken skulle leda till ett byggande på 35 000 nya lägenheter och 32 000 ombyggda lägenheter. Jag har också med mig ett annat brev, nämligen från en organisation som inte brukar vara så kritisk mot statsministerns parti. Där skriver man: Nu är smärtgränsen nådd. Produktionsvolymerna rasar, orderingången rasar, arbetslösheten stiger. Vidare beskriver man de prognoser som gjordes så sent som i höstas som glädjeprognoser. I stort sett alla byggen som går att stoppa kommer att stoppas, säger de som dagligen sysslar med det här.

Slutsatsen är att allt det som riksdagen och regeringen uttalade så sent som i juni har visat sig vara felaktigt. Det har gått galet.

Ytterligare en fråga till statsministern: När allt går i motsatt riktning i jämförelse med vad regeringen själv sade i juni – kan man då med bevarande av konsekvens och trovärdighet hävda att kursen ligger fast och att det inte behövs några förändringar?

För närvarande har vi här i landet, tror jag – jag är inte särskilt bevandrad i statskunskap – svenskt rekord i antalet bostadsministrar; vi har sju stycken. När vi har så många som var och en på sitt sätt är ansvarig för en del av bostadspolitiken borde väl rent statistiskt sett ändå någonting konstruktivt uträttas. Men så fungerar det bevisligen inte. Det gamla talesättet "Ju fler kockar, desto sämre soppa" stämmer tydligen bra på det här området.

Den slutsats som jag drar och som jag förstod att också Inger Lundberg drar är att det behövs någon som tar ansvaret för bostadspolitiken, som håller ihop det på det här området, och det av flera skäl. Ett är att bostadspolitikens område inte är som andra marknader. Det viktigaste skälet är att det faktiskt, om alla människor skall ha rätt till en god bostad, fordras en politisk ledning, en politisk vilja, och någon som är ansvarig för att verkställa den viljan.

Något som har tillkommit sedan riksdagen senast diskuterade den här frågan är att den politik som regeringen har lagt fast inte stämmer med vad regeringen tidigare har sagt. Då borde även statsministern självkritiskt fundera över om det inte är dags att tillgodose kravet på att utse någon som med fast hand kan påverka och styra bostadspolitiken.

Anf. 5 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Jag förstår mycket väl att både Inger Lundberg och Lars Stjernkvist vill ta tillfället i akt att föra allmänna bostadspolitiska diskussioner. Det kan man mycket väl göra. Men det är inte det som interpellationen handlar om, och det är följaktligen inte sådana frågor som jag har svarat på eller avser att svara på.

Interpellationen gäller organisationen av regeringen och regeringskan-

sliet. Den handlar om huruvida ett bostadsdepartement skall inrättas eller inte.

Jag har tidigare utförligt i ett svar på en interpellation från Oskar Lindkvist redovisat de skäl som ligger bakom den omorganisation av regeringskansliet som vi har gjort. Det var en omorganisation som även under den tidigare regeringens tid diskuterades flitigt internt inom regeringskansliet, mot bakgrund av de ganska dåliga erfarenheter som man hade av det gamla bostadsdepartementet.

Det visade ju sig att idén om ett sammanhållande departement egentligen inte fungerade, därför att Justitiedepartementet – för att ta det konkreta exemplet – har ansvaret för de fastighetsrättsliga frågorna. Det måste ha det. Där finns kompetensen. Den kan och skall icke berövas Justitiedepartementet. Justitiedepartementet har också ansvar för många av de andra viktiga frågorna, t.ex. hyreslagen, hyresförhandlingslagen, hyresnämnder, Bostadsdomstolen. Detta kan man inte frikoppla från en effektiv bostadspolitik.

Som jag sade, är det naturligt att frågan om stödet till individer som har det svårt handläggs av Socialdepartementet på ett samlat sätt, detta alldeles oavsett om det handlar om KBT, socialbidrag eller något annat. Det skall vara en samlad syn på samhällets stöd till dem som verkligen behöver det.

Vad gäller Finansdepartementet är få saker mera naturliga än att skattefrågorna handläggs samlade. Finansdepartementet handlägger skattefrågor för alla delar av samhällsekonomin, och det skall göra det även för bostadssektorn. Något annat vore otänkbart, och så var inte heller fallet under den tidigare organisationen.

Det är också naturligt att man i ett läge när kapitalmarknadsfrågorna blir alltmer betydelsefulla – och när vi vet hur betydelsefulla de är för bostadspolitiken – stärker den roll som Finansdepartementet har.

På samma sätt gäller detta andra departement. Näringsdepartementet har naturligen att handlägga frågor om den näring som bl.a. producerar bostäder, men också byggande i övrigt. Att särbehandla en näring – en är redan särbehandlad av historiska skäl, nämligen jordbruket – och lägga den under ett separat departement skulle göra att det blir svårare att ge den en bra behandling, av lätt insedda skäl.

Till sist vill jag säga att det är svårt att frigöra planfrågorna från plan- och byggfrågorna och miljö- och naturresursfrågorna i övrigt. Vi måste ha en samlad handläggning av plan- och byggfrågorna, alldeles oavsett om det gäller bostadsbyggande, dragning av vägtrafikleder, olika miljöutmaningar eller annat.

Detta är motiven. De är utförligt redovisade. Inger Lundberg sade att jag gav ett klart svar. Det brukar jag göra. Jag tror inte att en organisatorisk hokus pokus-lösning har någon betydelse. Tvärtom tror jag att den skulle försvaga möjligheten att driva en effektiv politik.

Låt mig till Inger Lundberg säga att jag i övrigt inte avser att gå in på hennes argumentation. Hon sade att regeringens politik beror på bristande förstånd. Jag avser inte att från riksdagens talarstol, eller i något annat sammanhang, recensera Inger Lundbergs förståndsgåvor. Måhända är det en brist i hennes omdöme att hon tror att man kan bedriva seriös politisk debatt med den typen av argumentation.

Anf. 6 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Att jag i en diskussion om organisationen av regeringens arbete tittar på resultatet är ganska naturligt.

Det kan ändå vara så att också organisatoriska frågor har samband med vilket resultat man når. Det resultat som regeringen har nått på bostadsområdet är inte ett bra resultat. Det har lett till att människor känner stor oro, och det har bidragit till den största byggarbetslöshet som vi har upplevt.

Det är ingen i regeringen som är ansvarig för bostadspolitiken. Inget enskilt statsråd har en överblick. Då är det statsministern som är ansvarig.

Kanske var det så att statsministern före valet såg litet för enkelt på bostadsfrågorna, att han missbedömde svårigheterna med att arbeta med ett så viktigt välfärdsområde som bostadspolitiken. Det behövs kunskap.

Statsministern talade om den rationella fördelningen mellan olika departement. Är det så att Per Westerberg, som har ansvaret för Näringsdepartementet – med den stora omläggning av bostadspolitiken som nu sker – i regeringskretsen berättar vad Byggforskningsinstitutet fått fram när det gäller kunskaper om sociala förändringar i bostadsområden och kunskaper om vad finansiella förändringar av bostadspolitiken betyder för människors vardag och barns uppväxt?

Jag tror att den uppsplittring av verk och därmed av ansvaret för bostadspolitiken som regeringen har beslutat allvarligt har bidragit till att bostadspolitiken befinner sig i en djup kris.

Helle Klein skrev för en tid sedan att vi har litet av högerens 1968 – man är doktrinär i dag. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man t.o.m. är doktrinär när det gäller organisatoriska frågor. Man ser inte att förslag av den typ som man har lagt fram beträffande ombyggnader faktiskt leder till allvarliga sociala problem, allvarliga problem på arbetsmarknaden och en minskad framtidstro bland våra ungdomar.

Anf. 7 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Det är inte förvånande att statsministern säger att det här handlar om organisation och inte om politik. Jag hade väntat mig det svaret. Men som Inger Lundberg påpekar finns det ett samband mellan hur man organiserar det politiska arbetet och vilken politik man vill föra ut.

Jag tycker att statsministern själv ger ett bra exempel när han säger att bostadsbidragen självfallet skall handläggas av samma statsråd som har ansvar för andra sociala stöd. Det är en naturlig slutsats – om man tycker att bostadsbidrag är att betrakta som vilket annat socialt stöd som helst. Då anser man att syftet med bostadsstödet enbart är att minska standardklyftor och att ge ett konsumtionsstöd till dem som har det svårt. Men om man däremot anser att bostadsbidragen faktiskt spelar en annan roll och har en mycket bestämd betydelse, nämligen att göra det möjligt för alla människor att bo bra, är inte statsministerns organisatoriska lösning riktig. Det är då rimligt att bostadsbidragen bedöms tillsammans med de generella bostadssubventioner som riksdagen i juni sade skall finnas kvar – låt vara på olika nivåer. Jag tycker därför att statsministern faktiskt själv lyckades visa på de argument som vi har funnit för att det behövs förändringar av organisationen inom regeringen.

Jag har förstått – vilket jag tycker bekräftas mellan raderna i statsministerns svar – att avvecklingen av Bostadsdepartementet inte i första hand var en rationell, intern, arbetsmässig fråga. Det var inte en så lättvindig och praktisk fråga som statsministern antydde. Det gällde inte bara en avveckling av bostadsministern och Bostadsdepartementet. Man ville nämligen också jämna mark för en avveckling av den sociala bostadspolitiken. Efter det beslutet har det följt en rad beslut som handlar om att man vill avveckla de instrument som har funnits för att skapa bra bostäder åt alla. Vi är därför inte särskilt insinuanta när vi ger avvecklingen den här betydelsen. Vi har faktiskt visst stöd av den verkliga utvecklingen.

Avslutningsvis upprepar jag den fråga som jag inte fick svar på. Om de beslut och de mål som bostadspolitiken skulle leda till enligt regeringen själv inte visar sig kunna uppnås, är det då inte rimligt att man ändrar organisationen?

Anf. 8 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Den sista frågan skall jag gärna svara på. Däremot noterar jag att Inger Lundberg inte hade omdöme nog att kommentera sin omdömeslöshet. Jag lägger henne därmed åt sidan.

Jag vill inte alls förneka att det i vissa sammanhang kan finnas ett samband mellan politikens faktiska innehåll och politikens organisation. Om vi går tillbaka i tiden fanns ett äldre tänkande, en äldre modell, som vi i sina mera extrema former kunde se långt till öster om oss. Där hade man ett departement för varje näring och för varje industri. Man hade t.ex. ett departement för de mindre metallindustrierna och ett för byggindustrin. I det här landet kom vi tack och lov aldrig så långt, men det fanns en tendens i den riktningen. I stället för att bedriva en allmän politik, kreditpolitik, kapitalpolitik, skattepolitik, ekonomisk politik, politik för räntor och politik för socialt stöd för de svagaste i samhället, började vi driva sektorpolitik. Vi fick då betydande problem. Det är ingen tvekan om att vi fick problem t.ex. när man skulle behandla KBT särskilt från socialbidrag. Det rör sig om samma typ av pengar, dvs. svenska kronor, till samma typ av människor som befinner sig i samma typ av situationer. Då bör man också kunna behandla detta samordnat inom regeringskansliet.

Det här är frågor som övervägs löpande inom varje regering – ständigt. Under större delen av den period då svensk bostadspolitik växte fram hade vi inget Bostadsdepartement. Man inrättade ett Bostadsdepartement i början av 1970-talet. Jag tror att det var 1973 eller 1974. Oskar Lindkvist kan säkert korrigera mig. Fram till dess hade det gått ganska hyggligt. Därefter gjordes olika utvärderingar internt inom regeringskansliet som entydigt sade att det här inte är bra. Man diskuterade olika omflyttningar. Detta är inte den enda förändring av regeringskansliets organisation som har gjorts eller kommer att göras.

Jag har i olika sammanhang under de senaste veckorna sagt att vi gör en löpande prövning av var man bäst handlägger olika ärenden. Jag kan inte utställa någon frisedel för varje departement i framtiden. Jag tror att det kommer att ske ytterligare förändringar av departementsorganisationen som går i den här riktningen.

Häromdagen gjorde vi två mindre omläggningar. Vi flyttade jämställdhetsfrågorna från Kulturdepartementet till Socialdepartementet. Jämställdhetsfrågorna har ett starkt samband med bl.a. pensionsfrågorna, där många kvinnosynpunkter måste komma in, och delvis också med familjepolitiken. Vi gjorde en omläggning så till vida att vi flyttade ägandefunktionen vad gäller banker från finansminister Anne Wibble till statsrådet Bo Lundgren för att få en samlad hantering av bankkrisen. I det sammanhanget sade jag att vi även överväger andra förändringar av den interna arbetsorganisationen inom regeringskansliet.

Ett regeringskansli som stannar upp och säger att ingenting får förändras och att man inte skall ta hänsyn till utvecklingen kommer att bli ett tilltagande irrelevant regeringskansli. Vi har förändrat och vi kommer att fortsätta att förändra regeringskansliets organisation. De förändringar vi har gjort på bostadspolitikens område har utfallit väl.

Anf. 9 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Det är anmärkningsvärt att statsministern anser att förändringarna på bostadspolitikens område har utfallit väl. Arbetslösheten bland byggnadsarbetarna är i många områden 35–40 %. Människor med låga inkomster är uppriktigt oroade och bekymrade över att de inte klarar hyrorna. Många lägenheter står tomma. Gamla människor har inte råd att fråga efter en modern servicebostad. Har bostadspolitikern utfallit väl mot denna bakgrund? Marknaden har slagit igenom, men inte kan väl statsministern vara nöjd med resultatet.

Bostadspolitikern utgör ett välfärdsområde. Det är ett av de viktigaste områdena om barn skall få en god uppväxt. Vi har med rätta varit stolta över bostadspolitikern i Sverige. Det har förvisso funnits bekymmer, och allt har inte varit bra. Men vid en internationell jämförelse har vi haft betydligt mera likvärdiga förhållanden människor emellan. Vi har kunnat känna stolthet och glädje över våra bostadsområden. I dag finns det en risk för förfall. Det finns väldigt många människor som inte har råd att fråga efter bostad.

När jag talar om förstånd, herr statsminister, menar jag att man måste förstå mekanismerna på bostadsmarknaden. En regering måste förstå att konsekvenserna av att man drar in exempelvis RBF-stödet blir stor arbetslöshet och ökade hål i statsfinanserna. Om man inte förstår det, om man inte har tid att lyssna, om man inte har tid att träffa de människor som drabbas av bostadspolitikern är det allvarligt. Det är den typen av förstånd jag efterlyser: att man lyssnar och att man är ute bland människorna. Jag efterlyser tid och vilja att lyssna på dem som kan bostadsmarknaden och på människor som bor i bostadsområdena. Det är inte oförskämt, herr statsminister; det är min skyldighet.

Anf. 10 LARS STJERNKVIST (s):

Herr talman! Det är alldeles uppenbart att det vi är oeniga om är vilken roll bostadspolitikern skall spela. Det är det som är knuten. På statsministern låter det nästan som om Bostadsdepartementet skulle vara i det närmaste grundlagsskyddat och att man för all framtid, oavsett vad som händer, skall ha ett bostadsdepartement. Det tycker inte jag.

Jag tycker visst att det finns skäl att ständigt ompröva hur det politiska arbetet skall organiseras. Inger Lundbergs och min beskrivning av utvecklingen skiljer sig dramatiskt från statsministerns. Vi är inte ensamma om att hävda att det här i landet finns både en bygg- och en boendekris. Både de som är beroende av bostadsmarknaden som näring och de som är beroende av en bra bostad känner sig hotade. Det är inte något som Inger Lundberg och jag hävdar av illvilja eller för att vinna politiska poäng. I stort sett alla som jag möter hävdar detta, framför allt de, som jag tidigare nämnde, som bor i nya hus där smärtgränsen är nådd för länge sedan. Alla tomma lägenheter – ca 40 000 – vittnar om den kris som många familjer upplever.

Från område efter område – byggentreprenörer, byggnadsarbetare, byggmästarföreningar, träindustrin hör företrädare av sig och vittnar om hur illa det är ställt och menar att den omläggning av bostadspolitiken som regeringen har drivit igenom har förvärrat och försvårat problemen. Det gäller inte bara dessa grupper och de som politiskt är orienterade åt samma håll som oppositionen, utan jag har noterat att sådana röster höjs även inom regeringen närstående kretsar. I en tidningsartikel beskrev Ivar Franzén budgetpropositionen som att man försökte piska en kedjad man för att han skulle springa fortare. Mer målande hade jag aldrig kunnat beskriva den politik som nu förs.

Det är mig fullständigt främmande att beskriva statsministern, eller någon annan företrädare för borgerligheten som dum. Det handlar inte alls om det. Däremot instämmer jag i Inger Lundbergs påpekande att okänsligheten för kritik och oförmågan att lyssna är politiskt dumt.

Anf. 11 Statsminister CARL BILDT (m):

Herr talman! Lars Stjernkvist säger att det inte finns anledning att för evigt freda tanken på ett bostadsdepartement. Vi är således överens om att regeringskansliets organisation löpande måste ses över och att man skall ha den organisation som anses bäst för att man skall kunna åstadkomma den politik som man vill föra. Men regeringskansliets organisation och politiken är två olika saker. Den organisation som vi har nu, och som jag tror är den för tiden bästa, kan användas för att driva olika typer av politik. Detta kan Lars Stjernkvist och jag ha olika uppfattningar om, och det har vi också, men det är inte ämnet för dagens debatt.

Jag är ganska övertygad om att även en regering som hade för avsikt att driva en annan inriktning av bostadspolitiken – jag tror inte att det i och för sig skulle vara mer framgångsrikt – skulle finna att den gamla organisationen inte fungerade. Vi vet från de interna genomlysningar av regeringskansliets sätt att fungera som gjordes under den socialdemokratiska regeringen att just Bostadsdepartementets bristande förmåga var en av de saker man identifierade tydligast. Jag tror att man inser detta om man tänker igenom de logiska sammanhangen när det gäller skattepolitik, social stödpolitik, kredit- och kapitalmarknadspolitik och näringspolitik vad gäller olika näringar. Att tala om att återupprätta gamla departement för alla näringar är att återfalla i gammal politik som inte fungerade särskilt bra ens på den gamla tiden.

Det är ett illusionsnummer – jag vill inte påstå att Lars Stjernkvist utförde det, men han var på väg – att göra gällande att en ändring i departementsor-

ganisationen skulle innebära att vi löste alla problem på bostads- och byggmarknaden. Om det vore så enkelt att vi kunde lösa hela den svenska byggkrisen, med dess bakgrund i 1980-talets kasinoekonomi, genom att inrätta ett litet departement skulle jag vara beredd att allvarligt pröva förslaget. Men den typen av hokus pokus-konster fungerar inte. Man skall inte inge vare sig media, allmänhet eller kammarens ledamöter – i den mån det över huvud taget skulle vara möjligt – illusionen att den typen av organisatoriska maskerader skulle ha någon betydelse när det gäller de faktiska problem som vi har att lösa. Bostadspolitikens och byggnadspolitikens inriktning kan vi diskutera vid ett tillfälle när en interpellation har framställts om detta. Nu har det ställts en interpellation om regeringskansliets organisation. Den har jag försökt att besvara så utförligt som möjligt med respekt för omdöme, förstånd, engagemang och intresse hos dem av debattörerna som har visat detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på interpellation 1992/93:56 om alternativa metoder för äggproduktionen

Anf. 12 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Rosa Östh har i en interpellation ställt två frågor till mig om alternativ till burhållning inom äggproduktionen. Hon har frågat om regeringens arbete är inriktat på att riksdagens beslut från 1988 skall fullföljas. Hon vill också veta vilka åtgärder regeringen vidtar för att i praktiken möjliggöra att försöksverksamhet med alternativa metoder för äggproduktion kan genomföras.

Våren 1988 beslutade riksdagen om en ny djurskyddslag. Grundsynen på djurhållningen i djurskyddslagen är att djur skall hållas på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt. Riksdagens beslut innebär att all burhållning av värphöns är förbjuden fr.o.m. år 1999. Det gavs alltså en tioårig övergångstid för att ta fram alternativa system för att hålla värphöns. Riksdagen beslöt dessutom att inrätta en kontrollstation år 1993, alltså i år.

På Rosa Ösths första fråga är mitt svar ja. Regeringen arbetar naturligtvis med den inriktningen att riksdagens beslut från 1988 skall fullföljas.

Rosa Östh frågar också vilka åtgärder regeringen vidtar för att i praktiken möjliggöra att försöksverksamhet med alternativa metoder för äggproduktion kan genomföras.

Sedan mycket lång tid finns traditionella golvhönssystem i praktisk produktion. De behöver inte provas enligt djurskyddslagens regler om ny teknik. De nya system som provas som alternativ till burhållning är främst s.k. etagesystem som består av flera etager och som därmed medger en högre djurbeläggning per kvadratmeter byggnadsyta jämfört med de traditionella golvsystemen. Av de hittills framkomna försöksresultaten kan vi konstatera att det återstår flera problem att lösa innan vi når målet. Bland annat gäller

det lönsamheten, arbetsmiljön, djurdödigheten och vissa fotskador hos djuren. Det är dessa problem som forskningen nu särskilt fokuseras på.

Statens jordbruksverk har utarbetat ett forsknings-, försöks- och utvecklingsprogram för att förbättra djurmiljön inom alternativa äggproduktions-system. I programmet har problemen delats in i tre huvudområden, nämligen biologi, teknik inkl. arbetsmiljö samt ekonomi. Totalt har verket avsatt 2,5 miljoner kronor för första året i detta forskningsprogram. De mer omfattande projekten är i regel treåriga, och totalt beräknas programmet under en treårsperiod kosta ca 7 miljoner kronor.

Detta program finansieras av medel från Jordbruksverkets anslag Djurhälsovård och djurskyddsfrämjande åtgärder. Dessutom bedrivs forskning som finansieras av Sveriges lantbruksuniversitet, Stiftelsen Lantbruksforskning, Arbetsmiljöfonden, djurskyddsföreningar och konstruktörer av stallar och inredningar m.fl.

I regeringens skrivelse (1991/92:68) Forskning och försök rörande alternativ till burhållning inom äggproduktionen i oktober 1991 redogjordes för då pågående försök och finansieringen av dessa.

Dessa nya s.k. etagesystem, som nu håller på att tas fram, skall naturligtvis även provas enligt gällande lagstiftning, bl.a. enligt reglerna för ny teknik. Syftet med att pröva ny teknik är att nya djurhållningsmetoder skall utvärderas från djurhälso- och djurskyddssynpunkt innan de tillåts komma till allmän användning. Ett program för sådan provning av de nya alternativa systemen för hållande av värphöns har fastställts av Jordbruksverket. Tre olika etagesystem provas för närvarande i detta program.

Regeringen kommer inför den av riksdagen beslutade kontrollstationen att av Jordbruksverket få en redovisning och en ingående analys av erhållna forskningsresultat och av behovet av fortsatta insatser. Verkets redovisning skall bl.a. innefatta en redogörelse för avslutade, pågående och planerade försök, försökens inriktning och finansiering samt näringens bidrag till utvecklingen av alternativa system och huruvida försök förekommer som är inriktade på en småskalig produktion.

Regeringens redovisning till riksdagen i enlighet med riksdagsbeslutet kommer att lämnas i slutet av detta år.

Anf. 13 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar jordbruksministern för svaret på min interpellation. På en punkt var svaret direkt klargörande, nämligen när det gäller frågan om huruvida regeringens arbete är inriktat på att fullfölja riksdagens beslut. Svaret är alltså ett entydigt ja. Även om jag i och för sig inte hade väntat mig något annat svar, var det värdefullt att det blev sagt här i dag.

Den andra frågan, som handlar om vad regeringen gör för att nödvändig försöksverksamhet skall kunna genomföras, kan det vara värt att diskutera något ytterligare kring. Jag återkommer strax till det.

Även om jag har litet svårt för burhöns – det skall jag gärna erkänna – har jag naturligtvis inte den sakkunskap som innebär att jag kan döma ut vissa produktionssystem. Jag kan inte heller säga att ett visst system är ett i alla avseenden bättre system än alla andra. Det är inte heller det som är intressant eller viktigt. Det viktiga är att vi har ett riksdagsbeslut som anger en

färdriktning och ett mål. Och jag har nu fått svaret att beslutet skall fullföljas.

Då kommer nästa viktiga fråga: Hur klarar man av det? Jag menar då att det är givet att det måste finnas ett ambitiöst utvecklingsprogram för de nya systemen och att det kan genomföras, så att vi, när tiden är inne kan få ett utslagsgivande resultat redovisat.

Det som sägs om Jordbruksverkets miljonsatsning, forsknings- och utvecklingsprogram låter ganska bra och kan förefalla någorlunda betryggande. Det finns emellertid ett problem i sammanhanget, vilket jag tror Karl Erik Olsson är medveten om, nämligen att de djurägare som kämpar på med alternativa metoder, liksom konstruktörer av nya system, upplever sin verklighet på ett något annorlunda sätt. Det är inte ofta som de känner uppskattning i sitt arbete och uppmuntran att gå vidare. Att de som har investerat i de traditionella bursystemen hävdar dessa systemen som de allra bästa ligger ju i saken natur, kan man säga. Eftersom de också företräder den i särklass största andelen producenter, uppstår det ju redan här en barriär som kan vara svår att forcera.

Värre är det ändå när ledande experter under pågående försök gång på gång uttalar sig på ett sätt som uppfattas som att de dömer ut allt vad alternativa system heter. Jag skall inte nämna några namn, därför att då kommer jordbruksministern att säga att han inte kan kommentera vad enskilda tjänstemän och forskare säger och gör. Det är inte heller nödvändigt. Men när personer, som sitter på strategiska forskningsplatser och som rimligtvis därför har ett stort inflytande över Jordbruksverkets arbete och program, i förtid mer eller mindre omöjligförklarar golvuppfödningssystem, är det begripligt om geisten avtar hos dem som försöker tillämpa de här metoderna. Det är lätt att en osäkerhet om vad som skall komma att gälla och om det är värt att arbeta vidare uppstår.

Jag hoppas att Karl Erik Olsson delar min uppfattning att det här är olyckligt för försöksverksamheten, och att det försvårar när det gäller att nå det uppsatta målet.

Nu är det, precis som jordbruksministern också berört, ett mycket begränsat antal system som fått Jordbruksverkets godkännande för försöksverksamheten. Som jag förstår handlar det om tre system. Av skäl som jag redan berört har intresset från konstruktörer inte varit särskilt översvallande. Jag vill fråga: Anser jordbruksministern att pågående försök har den bredd som är önskvärd? Och har den det djup som består i att man håller kontinuerlig kontakt med de som är verksamma, för att de skall kunna få de råd eller annat stöd som kan behövas på vägen fram till målet?

Anf. 14 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det är möjligt att man kan säga att intresset från konstruktörer och från dem som arbetar med alternativa system för hönshållning inte är tillräckligt stort. Den här frågan väcker däremot faktiskt ett mycket stort intresse såväl bland politiker och allmänhet som bland djurskyddsorganisationer.

Naturligtvis kan man ha både en teoretisk vetenskaplig och en mer allmänpolitisk syn på frågan om hur höns skall hållas. Jag tror att även Rosa Östh

vet att för några årtionden sedan, och sedan hundratals, tusentals år tillbaka i tiden, hölls höns inte i burar. Från den synpunkten skulle man lätt kunna dra slutsatsen att buren inte behövs för själva hönans skull.

En koncentrerad äggproduktion, med krav på hög effektivitet och lönsamhet och krav på liten arbetsinsats för den producerade volymen, har emellertid inte tidigare existerat. I dag ställs andra krav på hönshållningen och äggproduktionen än tidigare.

Det är också ganska naturligt att de som har arbetat fram de s.k. moderna burhållningssystemen – som i och för sig inte är så förfärligt gamla – tycker att dessa system innebär en effektiv metod att producera ägg.

Det är det också, sett ur det mera ekonomiska perspektivet. Det är alltså inte egendomligt att man vill ha fram nya system, när hönsen är instängda i ett litet utrymme och de, enligt djurskyddslagens bedömning – den djurskyddslag som vi i stor enighet antog här i kammaren 1988 – inte kan bete sig naturligt. Om det bara finns ett utrymme stort som ett A 4-papper per höna är det klart att det inte är lätt för hönan att bete sig riktigt naturligt.

Jag tycker personligen att det är mycket viktigt att vi nu, som jag har redogjort för tidigare, strävar efter att fullfölja det beslut som riksdagen har fattat, samtidigt som vi är medvetna om att det inte är alldeles enkelt.

Rosa Östh tar upp en fråga som rör experternas debatt om vad som skall vara möjligt i framtiden, om det skall vara det nu vanliga burhållningssystemet, möjligen något modifierat, eller om det skall vara alternativa system, där hönsen har större utrymme att röra sig på och kan bete sig på ett sätt som mer skulle likna ett naturligt tillstånd.

Rosa Östh säger att det är olyckligt att man från det ena hållet uttalar sig så kategoriskt. Jag vill inte lägga några värderingar i det. Jag tror att det görs uttalanden från båda håll som är tämligen kategoriska. Jag ser det som en naturlig del i den process som är på gång, att det måste föras en intensiv debatt om hur detta skall kunna utvecklas i framtiden.

Det som är positivt är att det nu finns dels traditionella golvhönssystem i drift, som lär fungera förhållandevis bra. De kräver mera arbete och är kanske inte så arbetsmiljövänliga, och de kräver framför allt ett något högre äggpris för att gå ihop ekonomiskt. Dels finns det tre modeller, som Rosa Östh nämnde, för alternativa burhållningssystem på gång. Ett system är i fältmässig användning, ett annat system är på väg att gå över i fältmässig användning och ytterligare ett system är för närvarande på det experimentella planet.

Min förhoppning är att vi skall komma fram till sådana lösningar under den period som återstår så att vi i slutet av detta århundrade skall kunna säga att det går att släppa ut hönsen ur burarna.

Anf. 15 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar för de kompletterande svaren. När det gäller de pågående försöksverksamheterna kan jag i dag notera att ett av de företag som har fått uppskattning både i Sverige och internationellt, nämligen Oli AB i Värnamo, numera har lagt ner sin verksamhet. Det ser jag naturligtvis som mycket oroande, eftersom möjligheterna att få reservdelar och liknande därmed saknas för dem som är delaktiga. Det motiverar frågan om det verkligen finns den bredd som jag efterlyste i min interpellation.

Karl Erik Olsson kallar det för experternas debatt. Det må vara en sak att de som betraktar sig som experter har olika åsikter och gör kategoriska uttalanden, men jag skall ta ett exempel där man går betydligt längre. Det är när man från Lantbruksuniversitetet år 1991 i ett brev till Jordbruksdepartementet säger så här:

Det är en myt att hönsen mår bättre på golvet än i burar. För hönsens bästa: Skjut upp förbudet för burar!

Det anser Lantbruksuniversitetet, som tror att Sverige annars tvingas importera burhönsägg.

Om man har den uppfattningen och om man säger det till Jordbruksdepartementet och till Jordbruksverket, är följden självfallet att marknaden för de alternativa metoderna blir försvagad och avtar. Ett brev ställt till det ansvariga departementet väger dock betydligt tyngre än ett allmänt expertutlåtande i en tidningsartikel.

Jag skulle ändå vilja efterlysa ett klarare avståndstagande från jordbruksministerns sida från den typen av kategoriska inlägg på den här nivån.

Det finns en annan fråga också, som vi har diskuterat i många sammanhang, och det är att det, om och när Sverige blir medlem i EG, är en konkurrensfördel om vi kan behålla våra miljökrav i allmänhet och vårt djurskydd i synnerhet. Det är också intressant, om det här skall gälla, att det sätter en ytterligare press på att vi skall fullfölja vårt beslut.

Anf. 16 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det är naturligtvis beklagligt om den bredd – som i och för sig är ganska smal – som har funnits i utvecklingen av alternativa system krymper, även om man kan misstänka att det är olika skäl som har motiverat denna utveckling.

Rosa Östh hänvisar till ett brev, och utan att ha minnesbilden klar för mig har jag uppfattat det så, att det inte är Lantbruksuniversitetet som har tillskrivit regeringen med denna uppfattning. Brevet kommer från någon av de forskare som sysslar med just värphönsfrågor på SLU.

Beträffande formuleringen, kan det naturligtvis i det isolerade fallet vara riktigt att det i vissa av de försök som har gjorts har visat sig att hönsen inte trivs bättre utanför burarna. Det var just kunskapen om den här typen av problem som gjorde att det beslutades om en tioårsperiod från 1988 för att man skulle kunna ta fram bättre modeller. Det må vara upp till var och en, om man är forskare eller politiker, att göra bedömningen om det går att få fram modellerna under perioden. Vissa forskare är utomordentligt pessimistiska, och andra är mycket optimistiska. Bland praktikerna, producenterna, är de allra flesta i dag beroende av det system som fungerar. Därav kan man förstå att det finns en viss inbyggd tröghet inför förändringen.

Jag vill alltså inte ta avstånd från enstaka uttalanden, men jag vill gärna framhålla att jag och regeringen naturligtvis har att sträva efter att uppfylla det beslut som riksdagen i mycket stor enighet har fattat för ett antal år sedan.

Rosa Östh tar upp en intressant fråga som gäller EG-medlemskap och Sveriges höga krav på miljö, djurskydd, restriktivitet med antibiotika, kemikalier, etc. Detta är ett område där det råder mycket stor enighet inom den

svenska opinionen om att vi skall sträva efter att upprätthålla och bevara de krav vi har.

Samtidigt är jag medveten om att vi måste ha en viss balansgång. Om vi skulle ha så hårda krav att vår produktion blev så fördyrad att det mervärde som produceras i en miljövänlig, djurvänlig produktion inte går att ta ut på marknaden och denna produktion därför skulle slås ut och vi i stället skulle importera livsmedel från en djurhållning som är sämre än den svenska, har vi inte nått det syfte som vi strävade efter.

Men jag tror – det är min övertygelse, och jag försöker arbeta efter den – att vi skall upprätthålla höga krav på djurskydd och på miljö och att konsumenten också inser att det kan behöva kosta litet extra. Konsumenten finns både i Sverige och i omvärlden, och därmed kan vi också få ett utrymme för att gå vidare med att producera livsmedel på det här sättet.

Anf. 17 ROSA ÖSTH (c):

Herr talman! Jag tackar för det. Jag tror att jordbruksministern och jag är ganska överens om vilka praktiska möjligheter som föreligger i det här sammanhanget och vad som är realistiskt. Men det som jag vill understryka är att det riksdagsbeslut som vi har diskuterat här i dag var ett steg på vägen att utnyttja våra framtida konkurrensfördelar. Jag utgår från att vi är överens om det också.

Sedan kommer jordbruksministern också in på frågan om ett eventuellt importförbud för ägg. Som jag nämnt i min interpellation fanns det en centerreservation när beslutet ursprungligen fattades, där kravet på importförbud för ägg producerade i utländska bursystem fanns med. Jag tror att det kravet hade varit bra för svensk äggproduktion. Man hade fått en viss ro vid utvecklandet av framför allt alternativa metoder. Riskdagsbeslutet medgav tyvärr inte detta.

Jag medger att det blir en viss utvikning av frågan. Men det förekommer uppgifter om att det i dag försiggår en import från baltstaterna. Det handlar om extremt låga priser. Naturligtvis kan man undra hur det är möjligt att försvara något sådant med tanke på att vi för närvarande har ett överskott.

Avslutningsvis: Den förra regeringen sade väldigt mycket i den här frågan, men man gjorde inte särskilt mycket. Jag vet att vår nuvarande jordbruksminister har ett stort engagemang beträffande djurskyddet och jordbruket i allmänhet. Därför räknar jag med att han nu sätter fart på Jordbruksverket, så att man kommer i gång med de alternativa metoderna. Det gäller att få möjligheter att fullfölja det arbetet och att man kontinuerligt håller kontakt med dem som är verksamma i det här sammanhanget.

Herr talman! Det viktigaste beskedet här i dag är att riksdagsbeslutet skall fullföljas. Oavsett vilka signaler som tidigare har kommit, får man ändå betrakta jordbruksministern som den självklara främsta auktoriteten på området. Ministerns besked lär således betyda ganska mycket för den framtida utvecklingen.

Anf. 18 Jordbruksminister KARL ERIK OLSSON (c):

Herr talman! Det finns kanske inte särskilt mycket att tillägga i denna debatt. Rosa Östh och jag verkar vara fullständigt överens om inriktningen av det här arbetet.

I ett land som Sverige, som tidigare haft en alldeles egen jordbrukspolitik, kan man naturligtvis driva linjen att vi – eftersom vi haft ett importskydd – skall skydda oss och inte ta in varor som producerats på ett i Sverige förbjudet sätt. Det är en linje som jag i denna kammare många gånger tidigare har drivit.

I det samarbete som nu ligger framför oss – både inom EES och med tanke på Sverige som medlem i EG – kan vi inte förhindra att produkter, och det gäller då även livsmedel, som är godkända i ett annat land kommer in – såvida dessa inte är hälsovådliga eller direkt miljöfarliga, för då är det möjligt att hinder kan sättas upp.

Vi får alltså acceptera att andra länders olika sätt att agera också är rimliga. Men det finns en poäng här. Vi ligger nämligen en bit före många av våra grannländer, och det skall vi naturligtvis utnyttja som ett medel i konkurrensen om en framtida marknad.

Det är också angeläget att den debatt som förs i denna kammare – och som naturligtvis i första hand också i framtiden kommer att gälla Sverige – smittar av sig ytterligare på andra länder, så att kraven på en god miljö och ett gott djurskydd i livsmedelsproduktionen ökar också där.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på interpellation 1992/93:52 om användning av hundar för identifiering av brottslingar m.m.

Anf. 19 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Birgit Henriksson har frågat mig vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att med hjälp av s.k. ID-hundar öka effektiviteten i det kriminaltekniska arbetet.

Låt mig inledningsvis säga att den metod som beskrivs i interpellationen är intressant.

I polisväsendet har frågor om utvecklingsarbete traditionellt en framskjuten plats. Det finns vid Rikspolisstyrelsen en särskild metodbyrå med övergripande uppgifter i fråga om metodutvecklingen inom Polisen. Till polisväsendet hör också som bekant Statens kriminaltekniska laboratorium. Dess huvuduppgift är att utföra kriminaltekniska undersökningar åt främst polis- och åklagarmyndigheterna samt att bedriva självständig forskning inom sitt verksamhetsområde.

Användningen av s.k. ID-hundar är en sådan metodfråga som i första hand bör övervägas av Rikspolisstyrelsen.

Rikspolisstyrelsen har nyligen tillsatt en utredning benämnd polishundsutredningen. Den kommer att se närmare på frågan om att använda hundar inom kriminalpolisen. Utredningen kommer inom kort också att besöka den tyska polisen för att bl.a. informera sig om de s.k. ID-hundarna. Polishundsutredningen kommer att presentera sina överväganden och förslag redan till sommaren. Jag känner dessutom till att de tyska erfarenheterna kontinuerligt följs av Statens kriminaltekniska laboratorium.

Jag anser mot bakgrund av det redovisade att det för närvarande inte be-

höver vidtas några ytterligare åtgärder från min sida för att få denna fråga belyst på ett fackmannamässigt sätt.

Prot. 1992/93:54
20 januari 1993

Anf. 20 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka justitieminister Gun Hellsvik för svaret på min interpellation angående möjligheten att använda s.k. ID-hundar även i Sverige. Naturligtvis är jag glad över att få höra att justitieministern anser frågan vara intressant. Jag delar helt den uppfattningen.

I höstas blev jag uppvaktad av många polishundförare som hade hört talas om den här tyska modellen och utbildningen. En av polismännen hade för övrigt också varit i Tyskland och hade med sig en ytterligt intressant videofilm som visade sådana här hundar i full aktion. Jag och övriga som var med blev mycket imponerade. Tre hundar, helt oberoende av varandra, användes vid mycket säkra test. Intressant är också att man i Tyskland har samma rättstrygghets- och rättssäkerhetskrav som vi i Sverige har.

Jag vet att det av rättssäkerhetsskäl inte utan vidare går att låta hundar "bevisa" skuld eller oskuld. Men de som arbetar vidare med utvecklingen av de här projekten anser det vara möjligt i en framtid. Hundens utslag ger mycket snabbare svar än vad DNA-analyser gör, som ju tar månader. Med nämnda metod tar det ett dygn.

Av största värde för Polisen, och detta måste kunna bedömas som högintressant redan i dag, vore väl möjligheten att redan på ett tidigt stadium i en utredning avföra vissa misstänkta. Man kan också förstärka misstankarna mot en speciell misstänkt. Man är alltså styrkt i sin uppfattning att man är på rätt spår. Eftersom man ganska säkert kan utesluta att en viss person varit i närheten av en brottsplats, kan man koncentrera sig på andra spår.

Också detta tycker jag är intressant. Man sparar ju tid och pengar men också mycken möda. Dessutom får polispersonalen möjligheter att arbeta med angelägnare saker.

Tyvärr hänvisar justitieministern till Rikspolisstyrelsen och den metodbyrå som finns. Hon hänvisar också till Statens kriminaltekniska laboratorium. Jag säger "tyvärr", eftersom Rikspolisstyrelsen verkar ha mycket ont om resurser. Förra året köpte man t.ex. bara en ny polishund. Man har gamla polishundar i bruk, vilka egentligen borde ha tagits bort från hanteringen – trots att behovet är synnerligen stort. Egentligen hör det inte hit, men jag vill säga att detta har förorsakat stora problem även för Statens hundscola, som nu är helt nyombildad.

Jag hoppas att man från departementets sida – inte minst i besparingssyfte, som jag ser saken – är så intresserad av eventuell användning av ID-hundar att någon från departementet bereds möjlighet att vara med vid studiebesöket i Tyskland. Jag utgår från att exempelvis Bo Nyman, som är utbildningsledare här i Stockholmstrakten och som varit hundförare i mer än 20 år, eller någon av dem som intresserat sig för de här utbildningsfrågorna och som är hundförare och således insatta i handhavandet av hund och i en hunds reaktioner bereds möjlighet att följa med på nämnda resa.

Slutligen, herr talman, hoppas jag att justitieminister Hellsvik följer ärendet med största intresse. Det hela får inte falla platt till marken på grund av

Svar på
interpellationer

*Svar på
interpellationer*

kortsiktiga besparingar. I det här fallet gäller det, i det stora hela, struntsummor jämfört med vad man kan spara.

Anf. 21 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Det finns anledning att göra i alla fall en kort kommentar.

Birgit Henriksson tog upp problemet med förnyelsen av arbetet med hundar i nämnda verksamhet. Jag tycker att det finns skäl att påpeka att vi sedan den 1 juli 1992 har ändrade regler när det gäller budgetansvaret, som förts ut till regionerna. Det innebär bl.a. att man har möjlighet att själv fatta beslut om investeringar, t.ex. när det gäller hundar.

Birgit Henriksson har säkert förståelse för att jag inte är beredd att gå in på diskussioner om personer. Jag tror att vi skulle hamna i en mycket konstig situation om Sveriges justitieminister talade om vilka inom Polisen som skall följa med på studieresor till Tyskland.

Anf. 22 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Nej, jag är helt på det klara med att man här inte kan bestämma vilka personer som skall komma i fråga. Därför sade jag också att det skulle gälla någon av dem som intresserat sig för eller som är insatta i handhavandet av hund. Jag tror nämligen att det är av största vikt att även en van hundförare får vara med.

Såvitt jag kunnat utröna består den utredning som är tillsatt av utredningstekniska skäl inte av hundförare. De skall ju inte utreda sin egen situation. Det är jag alltså också på det klara med. Men just när det gäller studier och att se hur hundar beter sig tror jag att det vore synnerligen värdefullt om även ett proffs på området finge följa med – vem det blir bryr jag mig inte om.

Jag har fått uppfattningen att Rikspolisstyrelsen skall stå för 90 % av hundinköpen och att resten av ansvaret ligger på regionerna. Men det är möjligt att jag är felunderrättad. Budgetförslag finns ju nu. Men i kommande budgetberedningar läggs kanske hela ansvaret för polishundar och hundutbildning på regionerna. Jag är dock tveksam i det avseendet och skulle vilja veta hur det i själva verket förhåller sig.

Anf. 23 Justitieminister GUN HELLSVIK (m):

Herr talman! Exakta detaljer kan jag inte ge, eftersom jag inte tittat närmare på detta inför den här diskussionen. Interpellationen rör ju metoder, inte budgeten.

Principerna när det gäller budgeten är att medlen fördelas till regionerna, med angivande av vilka mål som skall uppnås i arbetet. Däremot handlar det inte om direktiv om hur pengarna skall utnyttjas.

Jag kan inte påstå att man centralt inte kan utnyttja sina centrala medel för exempelvis hundar. Däremot kan jag säga att det inte föreligger hinder för regionerna att använda sina medel för sådana här ändamål.

Anf. 24 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar återigen Gun Hellsvik för svaret.

Jag kommer att forska vidare för att få reda på hur budgethanteringen

egentligen går till. Naturligtvis är jag dock tacksam för beskedet att justitieministern anser att frågan är intressant. Jag utgår från att man på Justitiedepartementet med en positiv syn följer utvecklingen och att man ger impulser som gör att arbetet inte avstannar.

Prot. 1992/93:54
20 januari 1993

*Svar på
interpellationer*

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på interpellationerna 1992/93:65 och 66 om fastbränslelagen

Anf. 25 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Ivar Franzén har frågat mig om regeringen anser det viktigt att fastbränslelagen tillämpas korrekt vid nyinstallation av eldningsanläggningar och, om svaret härpå är ja, vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att det skall bli en sådan korrekt tillämpning.

Nils Nordh har frågat mig om jag är beredd att vidta några åtgärder i samma syfte och om jag därtill är beredd att föreslå en ändring av fastbränslelagen, så att ordet eldningsanläggning byts mot uppvärmningsanläggning.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Fastbränslelagen (1981:599) tillkom som ett led i oljeersättningsprogrammet i början av 1980-talet. Enligt lagen skall större eldningsanläggningar utföras för eldning med fast bränsle, dvs. kol eller fast inhemskt bränsle, och därefter bibehållas i ett sådant utförande så länge de är i bruk. Mindre anläggningar skall utföras så att de kan eldas med fast inhemskt bränsle utan omfattande ombyggnadsarbeten eller kompletteringar. Gränsen mellan större och mindre anläggningar går vid en beräknad årlig bränsleförbrukning om 180 terajoule, vilket motsvarar knappt 5 000 kubikmeter olja.

Dispens från kravet på fastbränsleutförande för stora pannor kan ges bl.a. om ett sådant utförande skulle bli oskäligt ekonomiskt eller medföra stora miljöproblem. Frågor om dispens prövas av Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK).

När det gäller de mindre pannorna prövas frågor om dispens av den kommunala nämnd som fullgör uppgifter inom plan- och byggväsendet. Villapannor som drivs primärt med el men som har möjlighet till oljeeldning är generellt undantagna från kravet på att de skall kunna konverteras till inhemska fasta bränslen.

Fastbränslelagen har alltså två huvudsyften: dels det energipolitiska syftet att främja ersättning av olja i större anläggningar inom industrin och de kommunala värmeverken, dels det beredskapspolitiska syftet att förbättra beredskapen i övriga anläggningar vid störningar i oljetillförseln.

För två år sedan gjorde dåvarande Statens energiverk en utvärdering av fastbränslelagen. Energiverket fann därvid att det första syftet, dvs. oljeersättningen, redan var väl tillgodosett genom att oljeberoendet inom industrin och den kommunala sektorn hade minskats drastiskt under 1980-talet. Oljeersättningen hade emellertid till stor del skett med annan energi än fastbränslen, nämligen med el, värmepumpar och i viss mån naturgas. Möjligheterna till en framtida lönsam oljeersättning med fastbränsle hade minskats, eftersom de mest lönsamma projekten redan hade genomförts. Mot bak-

grund härav ansåg Energiverket att lagen i denna del hade spelat ut sin roll och borde avskaffas.

När det gäller mindre anläggningar fann Energiverket att en stor del av de pannor som hade installerats under perioden inte var förberedda för eldning med inhemska fasta bränslen enligt lagens krav. Oftast saknade byggnadsnämnden kännedom om pannbyten. Endast ett begränsat antal dispensärenden hade prövats.

Energiverkets slutsats var att fastbränslelagen i denna del borde ses över och kompletteras.

Man kan alltså konstatera att fastbränslelagen inte efterlevs när det gäller mindre anläggningar. Jag kan hålla med de två interpellanterna om att detta är klart otillfredsställande. Jag är dock inte beredd att utan vidare godta deras resonemang om att tillsynen över lagens tillämpning bör skärpas. Enligt min uppfattning måste man först ställa frågan om lagen över huvud taget behövs.

När det gäller de större anläggningarna är det uppenbart att lagen inte längre fyller det avsedda syftet. Vid remissbehandlingen av Energiverkets utvärdering rådde nära nog fullständig enighet om att lagen borde avskaffas i denna del. Vad som fortfarande kan diskuteras är om det finns anledning att ha kvar bestämmelser om att mindre pannor skall utföras så att de kan konverteras till inhemska fasta bränslen eller – för att använda ett lämpligare uttryck – bibränslen. Jag har också uppfattat interpellanterna så, att deras intresse i första hand gäller denna del av lagen.

Enligt min mening måste frågan om fastbränslelagen som styrmedel bedömas i ett betydligt bredare perspektiv än som sker i de två aktuella interpellationerna. Jag vill här peka på några faktorer som är särskilt betydelsefulla i detta sammanhang.

En sådan faktor är att användningen av olja inom bostäder, service m.m. har minskat kraftigt under 1980-talet, till förmån för el och fjärrvärme. En korrekt tillämpning av fastbränslelagen, innebärande att oljepannor i fastigheter måste vara förberedda för eldning med fasta bränslen, skulle därför ha mindre betydelse för beredskapen inom denna sektor än vad man räknade med när lagen kom till.

En andra faktor är synen på försörjningskrisers art och varaktighet. Den nya säkerhetspolitiska situationen har lett till ändrade förutsättningar för beredskapsplaneringen, vilket har kommit till uttryck i 1992 års totalförsvarsbeslut. Vi räknar inte i samma utsträckning som tidigare med utdragna kriser som motiverar omfattande förberedelser för övergång till inhemska bränslen.

En tredje faktor är möjligheterna att utveckla pannor för kombinerad eldning med olja och bibränslen som uppfyller kraven på ekonomi och goda miljöegenskaper. Här måste jag uttrycka en viss tvekan till Ivar Franzéns tes att en överdimensionering av oljepannorna – som är en förutsättning för att de skall kunna eldas också med bibränslen – enbart ger fördelar. Utvecklingen förefaller i dag snarare att gå mot mindre enheter med hög förbränningseffektivitet.

Som en fjärde faktor vill jag peka på att det under de senaste åren har tillkommit nya styrmedel för att främja användningen av bibränslen. Jag

syftar främst på de miljöskatter på svavel och koldioxid som infördes den 1 januari 1992. Vid det senaste årsskiftet har koldioxidskatten för användare utanför industrin och växthusnäringen höjts från 25 till 32 öre/kg. För sådana användare finns det nu starka ekonomiska incitament för konvertering till biobränslen i oljeeldade anläggningar där detta är tekniskt och miljömässigt rimligt.

De nya miljöskatterna kan ses som uttryck för en allmän strävan efter att öka användningen av generella, ekonomiska styrmedel på skilda politikområden. Fastbränslelagen i sin nuvarande form är en typ av administrativ detaljreglering som i dag framstår som otidsenlig.

Min slutsats är alltså att fastbränslelagen bör ses över, med beaktande av bl.a. de förhållanden som jag har pekat på.

En sådan översyn kommer nu att inledas inom regeringskansliet. Avsikten är att resultatet av arbetet skall kunna redovisas för riksdagen under nästa riksmöte.

Anf. 26 NILS NORDH (s):

Herr talman! Först får jag tacka näringsministern för svaret. Jag tolkade det som ett relativt positivt svar. Det är kanske inte så ofta man kan uttrycka sig så.

Jag kan ändå konstatera, precis som näringsministern, att vi i dag upplever fastbränslelagens tillämpning som mycket otillfredsställande. Det gäller både dem som är berörda av den i sin yrkesverksamma gärning – jag tänker naturligtvis på installatörerna – och dem som är beroende av den för att kunna leva och bo.

Vi har i det här landet gång på gång fått klart för oss att vi kan drabbas av strömavbrott. Vi har haft sådana i dagarna på flera orter. De kan bli långvariga. Alla eldningsanläggningar i dag behöver elkraft för uppvärmning. Därför vore det bättre att vi skärpte fastbränslelagen, så att den verkligen kan tillämpas som det var tänkt från början, med alternativa bränslen såsom näringsministern här påpekade, t.ex. kol och inhemska bränslen. Jag tänker närmast på ved. Då behövs det också en annan form av pannor eller eldningsanläggningar. Det krävs att det är självdrag i dem. Det är bara självdragspannorna som kan göras omställningsbara, eller konvertibla som det så vackert heter.

Därför menar jag, precis som näringsministern, att en översyn skulle ha gjorts tidigare, därför att i dag är alla anläggningar som omfattas av fastbränslelagen till 70 % dispenserade, antingen med Byggnadsnämndens eller NUTEK:s – tidigare Energiverket – kännedom eller utan den. När vi kommit så långt att det är 70 % kan det ändå vara dags att fundera över vad som gjorts att det blivit så. Ja, det finns en enkel förklaring. Det påpekade onekligen Energiverket i sin utredning i samband med utvärderingen av fastbränslelagen i augusti 1991. Då konstaterade Energiverket att de delar av fastbränslelagen som omfattar beredskap mot bränslekriser bör ses över. Man sade också att lagen skall göras sådan att den blir lättare att förstå och tillämpa. Det gäller naturligtvis att ge information, från Boverket till byggnadsnämnderna och från NUTEK till installatörerna.

I dag finns det en mängd aktörer som, det vill jag påstå, inte är seriösa nog

utan i sin anbudsgivning, trots att de vet att det inte är så, säger: "Det här fyller fastbränslelagens krav." Självklart blir det här billigare för den som vill använda sig av det. Då väljer man naturligtvis av ekonomiska skäl en sådan anläggning. Men då löper man risken att inte kunna ta ett ansvar för distribution av värme, varmvatten eller vad det nu kan vara fråga om.

Därför är jag glad för att näringsministern nu aviserar en översyn.

Anf. 27 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar näringsministern för svaret och noterar med tillfredsställelse att fastbränslelagen skall ses över, men jag saknar i svaret viktiga förutsättningar för denna översyn. Jag ifrågasätter också om vissa påståenden i svaret överensstämmer med verkligheten.

Lagens syfte är, som näringsministern säger, dels att främja oljeersättningen, dels att förbättra beredskapen. När det gäller oljeersättningen är miljömotivet för minskad oljeanvändning väsentligt starkare i dag än det var när fastbränslelagen infördes 1981.

Det är fel att allmänt påstå att förutsättningarna för lönsam oljeersättning med bibränsle har minskat sedan 1981. När det gäller bostadsuppvärmning och mindre och medelstora värmeanläggningar är förutsättningarna för lönsam övergång till bibränsle väsentligt bättre i dag än 1981. Det beror dels på koldioxidskatten, som näringsministern också nämnde, dels på att förädlade bibränslen, i första hand briketter, i fast penningvärde räknat sjunkit i pris och i dag är betydligt billigare än 1981. Även när det gäller större eldningsanläggningar har den tekniska utvecklingen av såväl eldningsanläggningarna som bränslesystem medfört kostnadssänkningar och förbättrad verkningsgrad, vilket har förbättrat bibränslenas konkurrenskraft.

Näringsministern är tveksam till huvudmotivet i min interpellation för en mera strikt tillämpning av fastbränslelagen. Det är ur miljösynpunkt och ekonomisk synpunkt ett viktigt argument att det med dagens oljekvalitet, som möjliggör låga röktemperaturer, är lönsamt även vid oljeeldning att ha en eldningsanläggning med den större eldningsyta som krävs för att i framtiden gå över till bibränslen.

Den utvecklingstendens mot mer kompakta, ofta övertryckseldade pannor, som näringsministern omnämnde, finns, men den är inte desto mindre felaktig.

Förbränningseffektiviteten har inget direkt samband med eldningsytan. Men eldningsytan – eller till viss del rättare sagt kylvan – har avgörande betydelse för att man skall ha låga röktemperaturer utan att behöva investera i en särskild rök-gaskylning. Låga röktemperaturer är avgörande för hög total verkningsgrad. Små, kompakta pannor blir billigare, men effekten anges vid på tok för höga röktemperaturer. Investeringen blir lägre men livscykelkostnaden blir mycket högre. Tyvärr är det alltför många som bara ser till investeringen och inte till totalkostnaden. Ofta är det olika personer som fattar beslut om investeringen och som sedan svarar för driftskostnaderna. Ibland är informationen från pannstillverkarna också bristfällig för att de skall kunna konkurrera med billiga pannor. Faktum är att bristerna i dagens tillämpning av fastbränslelagen medför sämre miljö och ökad oljeanvändning samt högre uppvärmningskostnader.

Även om oljeanvändningen har minskat kraftigt under 80-talet, finns det fortfarande kvar en stor oljeanvändning i flerbostadshus, blockcentraler och offentliga byggnader som ej är anslutna till fjärrvärme. Det rör sig om miljontals kubikmeter olja som kan ersättas med biobränslen. Det är i första hand miljö, sysselsättning och förbättrad bytesbalans som är motiven för att främja denna övergång. Det skulle ha varit betydligt enklare och billigare om alla baslastpannor som nyinstallerats under 80-talet hade anpassats för fastbränsleeldning.

Jag har två följdfrågor till näringsministern. Har näringsministern något intresse av att förhindra fortsatta felinvesteringar på detta område? Är näringsministern beredd att komplettera underlaget för översynen av fastbränslelagen med de synpunkter som jag nu har framfört och som jag framför i min interpellation?

Anf. 28 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Självfallet skall gällande lagstiftning efterföljas. Att så icke till alla delar har skett under 80-talet kan bara beklagas. Vi gör nu denna översyn för att pröva förutsättningarna för fastbränslelagen, dess tillämpning och vilka syften som den skall uppfylla. Jag tror att det finns en betydande enighet om detta.

Vi har för avsikt att bedriva arbetet skyndsamt och i samarbete mellan berörda departement, dvs. mellan Näringsdepartementet, Försvarsdepartementet, Jordbruksdepartementet och Miljödepartementet. Självfallet kommer även alla synpunkter som framförs i interpellationen att tas till vara och prövas vid översynen.

När det gäller tillsynen och beslutsfattandet är det viktigt att reglerna är entydiga. De förändringar som har skett i beskattningen, inte minst på koldioxidområdet men även i fråga om svavelskatten, ger i dag mycket starka incitament. Om skattereglerna dessutom är långsiktiga och om ramarna är förutsägbara skapas det betydligt bättre förutsättningar för ett rationellt beslutsfattande och en rationell marknad.

Anf. 29 NILS NORDH (s):

Herr talman! Jag har inte så mycket att tillägga till det som tidigare har sagts. Jag trodde ändå att näringsministern något skulle beröra min andra fråga i interpellationen. Jag vill försöka att få ett klargörande genom att upprepa frågan: Är näringsministern beredd att komma med förslag till riksdagen så att begreppet "eldningsanläggning" byts ut mot "värmeanläggning"?

Oftast är det ju fråga om en eldningsanläggning. Många har under 80-talet valt att installera elvärme. Det finns ett riksdagsbeslut om att man skall spara så mycket el som möjligt. Då skall det naturligtvis inte vara tillåtet att installera eluppvärmning, vilket leder till ett ännu större beroende av elproduktion. Jag vill gärna att näringsministern utvecklar den frågan.

Anf. 30 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag tackar näringsministern för det klara beskedet att näringsminister och departement fr.o.m. nu kommer att verka för att fastbränslelagen tillämpas på ett korrekt sätt. Det är ett viktigt besked.

Jag noterar också – självfallet med glädje – att man kommer att beakta vad som sägs i denna debatt och det som har framförts i interpellationen. Jag skulle ändå vilja ägna någon minut åt att ytterligare beskriva den nya situation som finns på denna ganska stora marknad, som omfattar 30–40 TWh när det gäller flerfamiljshus och blockcentraler med pannor, som är litet större än villapannor men som inte är anslutna till fjärrvärmenät.

I och med att svavelskatten infördes sänktes svavelhalten i eldningsolja 1 till under 0,1 %. Tidigare måste rökgastemperaturerna hållas ganska höga för att det inte skulle bli problem med skorstenarna. I dag kan rökgaserna kylas till temperaturer kring 100 grader – kanske t.o.m. till något under 100 grader – innan de går ut genom skorstenarna, utan att det uppstår några hållbarhetsproblem. Detta ger en radikal förbättring när det gäller att höja verkningsgraden, bättre utnyttja oljan och få ut mera nyttig energi för varje liter olja som används.

De kompakta, moderna och billiga pannorna som är övertryckseldade klarar inte att ge avsedd effekt, utan kapaciteten reduceras ofta till hälften av märkeffekten. Vid en ekonomieldning måste man i själva värmepannan ha tillgång till de kylvor som behövs för att få ned temperaturen på rökgaserna till önskvärda 100 grader.

I en undertryckspanna, dvs. en självdragspanna, finns det däremot större kylvor och större eldningsytor. Därmed kan man åstadkomma ekonomieldning och samtidigt ha kvar möjligheten att elda med biobränslen. Det fantastiska är att det går att göra en investering även under den tid som man använder olja, vilket är klart lönsamt med tanke på dagens oljekvaliteter. Det är beklagligt att det under de gångna åren har gjorts en mängd felinvesteringar som har höjt driftskostnaderna. Därmed har den mycket intressanta omställningen när det gäller de mindre och medelstora pannorna, som nu är så angelägen, fördröjats. Detta är ett argument som talar för att det här finns en kombination av värde, där både miljön och beredskapen gynnas, samtidigt som man får en god ekonomi. Jag skulle vara tacksam för en liten kommentar just på denna punkt.

Anf. 31 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! När jag aviserar en översyn av fastbränslelagen vill jag icke binda upp mig för vad den översynen till alla delar skall leda fram till.

Nils Nordh har här talat om eldningsanläggningar och värmelanläggningar. Det är en fråga som man i översynen skall pröva och se över.

Det är fråga om en förutsättningslös översyn, Ivar Franzén. De synpunkter och tankar som har framkommit i tidigare utvärderingar skall självfallet beaktas. Gällande lagar skall givetvis efterlevas, men det finns ett behov av att man ser över gällande fastbränslelag för att den skall få en bättre funktion och stå i bättre överensstämmelse med de förändringar som har skett i omvärlden.

När det gäller självdragspannor och liknande vill jag här inte ge mig in på någon teknisk diskussion. Jag tycker att det är marknaden själv som i stor utsträckning, utifrån vissa grundläggande krav som vi fastslår bl.a. genom lagstiftning och beskattning inte minst beträffande miljöutsläpp, skall avgöra vilken typ av beslut man fattar. Jag vill betona att det gäller att statsmakten

är tydlig i sina olika lagstiftningsarbeten samt att den strategi som tillämpas är förutsägbar och på detta område också långsiktig för dem som skall fatta mångåriga investeringsbeslut.

Prot. 1992/93:54
20 januari 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 32 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Jag delar näringsministerns uppfattning att huvudansvaret aldrig får fråntas marknaden. Det är där som bedömningarna måste göras. Ett av många motiv till att vi har denna debatt i dag är att marknaden har fungerat mindre väl, delvis beroende på den bristande informationen och på den dåliga uppföljningen av fastbränslelagen. Konkurrensen är hård och man får ibland bristfällig information från pannleverantörerna, som har framhållit hur billiga deras pannor är. Man har angett en effekt som egentligen inte är sann – om man skall ekonomisera osv. I detta sammanhang har samhället intresse både av att bevaka miljöintressena samt självfallet att se till beredskapsaspekterna. Man har också all anledning att se till att oljan verkligen används så effektivt som möjligt.

Jag tror att samhället här har en enkel och klar möjlighet att genom en tydlig fastbränslelag verka just i denna riktning. Det är ett administrativt medel som inte behöver innebära någon egentlig detaljstyrning. Det är bara att fastlägga vissa grundfunktioner i de eldningsanläggningar som man vill bygga, som i första hand ger en möjlighet för användande av biobränsle och som samtidigt ger en god ekonomi samt även i det korta perspektivet en god miljö.

Även om jag självfallet delar uppfattningen att man inte skall ha några onödiga lagar så tror och hoppas jag att det slutliga resultatet av översynen blir en förbättrad fastbränslelag med grundläggande funktionskrav som alla kommer att tjäna på, såväl den enskilde och företagen som samhället.

Anf. 33 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag tror att vi är ense om att en översyn behövs. Sedan får den översynen, som kommer att beröra fyra departement, ge vid handen vilka förändringar som behöver göras.

Jag tycker också att de som har fattat beslut under 80-talet faktiskt är delaktiga i att en del av felbesluten har drabbat gemene man. Det har inte alltid varit förutsägbarhet i de politiska besluten på skatteområdet och lagstiftningsområdet. Jag tycker att tydligheten i inställningen till olika energipolitiska frågor är viktig och att det även skall vara förutsägbart vilka förändringar regering och riksdag kommer att göra i framtiden om någonting inträffar. För att människor skall veta vad vi gör bör den energipolitiska strategin vara långsiktig, så att inte de förändringar som sker kommer som totala överraskningar.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på interpellation 1992/93:67 om Vattenfall AB

Anf. 34 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Sten-Ove Sundström har i en interpellation om Vattenfall AB tagit upp de personalförändringar i Norrbotten som blir följden av strukturförändringar i bolaget.

Sten-Ove Sundström ställer tre specifika frågor, nämligen

1. vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att garantera sysselsättningen för de berörda vid Vattenfall,
2. vilka initiativ jag är beredd att vidta för att få till stånd ett utvecklingsbolag där Vattenfall får ansvaret för att tillföra kompetens och kapital under en 20-årsperiod samt
3. om jag avser att vidta extra åtgärder för att de som berörs av Vattenfalls åtgärder ej friställs innan ersättningsjobb har skapats.

Först vill jag än en gång slå fast, som jag har gjort beträffande olika statliga företag ett flertal gånger, att det faktum att ett bolag ägs av staten inte innebär att ägaren kan ställa andra krav på effektivitet och avkastningsförmåga än de som ställs av andra ägare när det gäller liknande frågor. Jag har också tidigare sagt att det ankommer på företagets styrelser och ledningar att besluta om den framtida inriktningen och utvecklingen av de statliga företagens verksamhet. Jag kommer därför inte att föreslå regeringen att ta något särskilt initiativ i den nu aktuella frågan.

Inga företag kan lämna garantier för sysselsättningen i en marknadsekonomi. Men företag som kan agera efter normala företagsekonomiska principer har de bästa förutsättningarna att tillförsäkra sina anställda en anställningstrygghet på lång sikt.

Effekterna för dem som bor i mindre orter där näringslivet sedan lång tid byggt på Vattenfalls aktiviteter blir naturligtvis särskilt kännbara. Jag är övertygad om att Vattenfall tar hänsyn till detta både när man genomför de egna förändringarna och när olika externa insatser för att minska effekterna av neddragningarna planeras. Den förra regeringen framhöll i sitt förslag till riksdagen om bolagisering av dåvarande affärsverket Vattenfall att Vattenfall AB bör sträva efter en geografisk spridning av verksamheten samt att hålla ner personalantalet i Stockholmsområdet. Så har också skett.

Jag har erfaren att Vattenfall undersöker möjligheterna att genom olika insatser stödja de orter och kommuner som drabbas av förändringarna på olika sätt och att bidra till att skapa nya arbetstillfällen. Vattenfall har aviserat ett omfattande program för att lindra effekterna för den personal som berörs.

Så till Sten-Ove Sundströms direkta frågor. Jag är inte beredd att föreslå regeringen särskilda åtgärder utöver gängse arbets- och regionalpolitiska insatser resp. de insatser som kan bli aktuella från Vattenfall i sammanhanget.

Anf. 35 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Låt mig börja med att tacka näringsministern för svaret på dessa frågor.

Vattenfalls planerade minskning av sin personal i Jokkmokks kommun är, om den genomförs utan ersättningsjobb, ett mycket hårt slag för kommu-

nen. Kommunen kommer att förlora mer än 10 % av befolkningen. I den här delen av landet, Norrbottens inland, finns i nuläget inga möjligheter att kommunen själv skall kunna kompensera de hundratals arbetstillfällen som försvinner.

Det är viktigt att erinra om att i Jokkmokk finns landets största vattenkraftverk och -produktion. Energiförsörjningen denna vinter hade inte klarats – när kärnkraften tidvis har varit ur funktion – om inte Jokkmokks vattenkraftverk hade varit i full produktion. Vi har här ett nationellt ansvar gentemot kommunen och dess överlevnad.

Staten har genom en stor exploatering av naturrikedomarna för all framtid skaffat sig stora inkomster från denna fjällkommun. Därför har också staten ansvaret för att de nu planerade indragna arbetstillfällena i Jokkmokks kommun till fullo ersätts av nya.

Visst har Vattenfall som företag ett ansvar, men huvudansvaret måste självfallet ligga hos ägaren, som är staten. Detta ansvar kan ingen politiker svära sig fri från, näringsministern. Produktionen, utvinnandet av energi, fortsätter ju i Vattenfalls anläggningar. Staten har här en guldgruva i form av de stora vattenkraftanläggningarna som skapar miljardvinster varje år. Dels måste företaget självt sätta in alla resurser för att kompensera de jobb som man planerar att rationalisera bort – enligt uppgift är det möjligt att utlokalisera ett 30-tal jobb –, dels måste naturligtvis regeringen via näringsministern ta sitt ansvar och via den ägarlag som staten har se till att inga jobb rationaliseras bort förrän de på något sätt har ersatts. Det handlar för en gångs skull inte om resursbrist. Vattenkrafts vinst i Jokkmokks kommun är av den storleksordningen att det, även om endast en blygsam del av vinsterna användes för att klara jobben i kommunen, sannolikt inte skulle bli några problem.

I det svar som jag har fått säger statsrådet att Vattenfall undersöker möjligheterna att genom olika insatser stödja de orter som drabbas och bidra till att skapa nya arbetstillfällen. Detta är bra. Men betyder det också att näringsministern håller kontakt med företaget och är beredd att agera så att inga jobb tillåts att försvinna förrän de har ersatt av nya? På vilket sätt kommer näringsministern som yttersta representant för ägaren staten att agera för att Jokkmokks kommun skall kunna överleva?

Anf. 36 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Den här interpellationsdebatten berör inte bara Norrbotten och Jokkmokk, även om man där kanske har de allra värsta problemen, utan den berör hela Norrlands inland.

Utifrån det svar som statsrådet har lämnat skulle jag vilja påstå att statsrådet inte har tänkt över denna fråga i hela dess vidd. Frågeställningarna har väl inte heller varit sådana. Jag tar mig emellertid friheten att utveckla detta ämne en aning.

Som ett komplement till den beskrivning som Sten-Ove Sundström har gjort i interpellationen om personalminskningarna i inlandskommunerna vill jag som ett exempel lägga till att det i Sollefteå finns 120 anställda i Näsåker, och därifrån styrs åtta kraftverk i Ångermanälven.

I Indalsälven finns det två driftcentraler med 139 anställda. Nu skall båda dessa älvar läggas samman till en driftcentral, och antalet anställda skall

minskas med 80. Detta innebär att 79 aggregat och dammluckor skall styras från en enda driftcentral. En första fråga inställer sig: Varför skall 30 % av personalen skäras bort i Sollefteå när den totala bantningen i Vattenfall, såvitt jag har förstått, handlar om 10 %?

För att garantera säkerheten är minimikravet en driftcentral per älv. 1979 inträffade ett katastroftillbud uppe i Norrbotten. Då kördes hela Lule älv från en driftcentral. Efter tillbudet, som inte är det enda, beslutades att Lule älv skulle köras från två driftcentraler, vilket är fallet i dag.

Människorna i Norrlands inland har avstått från vinsterna av vattenkraften – nu går den in i statskassan. Inte ens en återbäring på 1 öre per kilowattimme har gått att återföra. Detta skall den socialdemokratiska regeringen lastas för. Det fanns förslag som den regeringen inte behagade att ta ställning till. Nu skall drift- och dammsäkerheten äventyras, så att, om jag får vara litet drastisk, människorna riskerar att dränkas som kattungar om en katastrof skulle inträffa i någon damm.

För närvarande genomför Dammsäkerhetsnämnden mätningar och omräkningsarbete i de norrländska älvarna för att utvärdera säkerheten. Detta beräknas ta fyra fem år. Avsikten är att höja dammsäkerheten i förhållande till vad som gäller i dag.

Min fråga till näringsministern är: Anser näringsministern att Vattenfall skall tillåtas att drastiskt försämrade säkerheten innan dammsäkerheten är färdigutredd?

Herr talman! Svenska kraftnät svarar för säkerheten på stamnätet och Vattenfall för säkerheten vid produktionsanläggningarna och dammarna. Vid bolagiseringen delas företaget upp. Jag vill därför ställa en fråga till statsrådet: Vem har det totala ansvaret för säkerheten i varje älv? Denna fråga ställer jag av det enkla skälet att Vattenfall inte har kunnat svara på den.

Är det inte rimligt att regeringen tillsätter en utredare, som får till uppgift att kartlägga de incidenter som har inträffat och orsakerna till dem och därefter i samråd dels med Dammsäkerhetsnämnden, dels med Vattenfall försöker bedöma säkerhetsfrågorna innan några personalnedskärningar genomförs? Detta, herr talman, är frågor som inte enbart jag ställer utan alla som bor och verkar nedanför dammarna i resp. älv.

Herr talman! Huvuddelen av elproduktionen från svensk vattenkraft kommer från glesbygdskommunerna i Norrlands inland. De har avstått vinsterna till gagn för hela riket. De har tvingats acceptera att oersättliga naturvärden har spolierats. Exploateringen har haft negativa verkningar på skogsbruk, renskötsel, turism och mycket annat.

Är statsrådet beredd att begära alternativa förslag till besparingar inom Vattenfall innan denna omorganisation verkställs? De alternativa förslagen kan ju tas fram under tiden som dammsäkerheten utreds. Jag ställer denna fråga, trots att statsrådet säger att han inte ämnar vidta någon åtgärd.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag påstå att Vattenfall har ett mycket stort moraliskt ansvar i denna fråga. Svaret antyder litet grand att man på Vattenfall är beredd att försöka hitta ersättningsjobb. Jag anser att detta moraliska ansvar även faller tillbaka på regeringen. Därför finns det skäl för regeringen att följa denna fråga, eftersom det inte bara gäller en omstrukturerad

rering av vilket företag som helst, utan det är fråga om en basnäring som är till gagn och nytta och mycket väsentlig för hela svenska folket. Därför har även regeringen ett stort ansvar.

Prot. 1992/93:54
20 januari 1993

*Svar på
interpellationer*

Anf. 37 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Jag delar uppfattningen att Vattenfall har ett moraliskt ansvar. Det har varje företag som friställer personal i olika bygder. Företagen har ansvar för att försöka tillse att det skapas nya arbetstillfällen och att på bästa möjliga sätt ta till vara de resurser och faciliteter som finns. Vi vet att Vattenfall ser på möjligheterna att göra ett antal insatser på de orter som drabbas. Vi följer den prövning som görs av Vattenfall och ser vilka typer av förslag som väcks och vilka åtgärder som man har för avsikt att vidta.

När det gäller ersättningsarbetstillfällen och någon form av anställningsgaranti som har nämnts i debatten, vill jag dock säga att det inte råder någon annan typ av anställningsförhållande därför att det råkar vara ett statligt företag. Det finns inga skäl till att en statligt anställd i Vattenfall, med samma avtal framförhandlade av de fackliga organisationerna, skall ha några andra förutsättningar än dem som är anställda i Sydkraft, i Gullspång eller i något av de andra kraftproducerande bolagen. De skall ha en anständig anställningsgaranti samt en god behandling från arbetsgivarens sida, och det skall finnas en viss form av ansvar som innebär att man försöker skapa arbetstillfällen.

Jag hoppas och tror att Vattenfall till vissa delar kommer att vara framgångsrikt i den delen av verksamheten.

När det gäller säkerhetsaspekterna i resp. älvar vill jag säga följande: Svenska kraftnät ansvarar för storkraftnätet i Sverige och är ett affärsdrivande verk. Det har ansvar för säkerheten i detta när det gäller beredskap, men självfallet även när det gäller vanlig normal elsäkerhet. Driften av kraftstationer och liknande ansvarar resp. kraftproducerande bolag för. Det är ingen skillnad mellan Svenska kraftnät och Vattenfall, mellan Svenska kraftnät och Stockholm energi eller mellan Svenska kraftnät och Sydkraft eller något annat bolag. Det är samma ansvar som gäller.

Självfallet åligger det Vattenfall att ha betryggande säkerhet i sina resp. underhåll och reinvesteringar som behöver göras i resp. kraftstation. Vi har styrelserepresentation i Vattenfall och kan därför följa denna fråga. Vi kommer naturligtvis att kontinuerligt utvärdera de olika åtgärder som vidtas på det området, på samma sätt som de ansvariga myndigheterna på området.

När det gäller de alternativ som kan komma i fråga i detta sammanhang, anser vi att ansvaret i första hand ligger på Vattenfall. Det är Vattenfall som moraliskt skall ta ansvar för att försöka skapa möjligheter att ta till vara de resurser av mänsklig kompetens som friställs på resp. orter. I andra hand är det regionalpolitiska och arbetsmarknadspolitiska åtgärder som måste vidtas på gängse sätt. De som friställs från något annat företag, som inte råkar vara statligt, har samma rätt som de som arbetar i statliga företag, oavsett om det är i Norrland eller i någon annan del av landet, att få uppbackning från statsmakten när det gäller dessa åtgärder.

Jag vill till sist, herr talman, bara erinra om att riksdagen i stor enighet har ställt avkastningskrav på Vattenfall, vilka motsvarar ungefär de krav som

ställs på den övriga marknaden – de kanske är något i underkant. Vi har ställt krav på att Vattenfall skall agera på exakt samma villkor som motsvarande privata aktiebolag och därmed ha en rationell drift och bemanning.

Självfallet måste vi mellan bolagsstämmorna ha förtroende för att styrelsen fattar korrekta beslut. Om man inte har förtroende för styrelsen skall man självfallet begära dess avgång och ersätta den med en annan styrelse som man anser uppfyller de krav när det gäller mål och avkastning som riksdagen har ställt.

Herr talman! Jag har förtroende för Vattenfalls styrelse och ledning. Jag tror att det kommer att vidtas åtgärder för att klara delar av de sysselsättningsproblem som uppstår. Vi följer mycket noga den utveckling som sker på de mest utsatta orterna när det gäller de säkerhetsaspekter som har berörts och vilka regionala arbetsmarknadspolitiska insatser som kan komma att behövas och som i så fall kommer att initieras av regionala myndigheter resp. Arbetsmarknadsdepartementet.

Anf. 38 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Näringsministern och jag kan vara överens om att Vattenfall självfallet har ett ansvar. Det är vi helt överens om. Sedan säger näringsministern att om detta inte går, får vi gå in med de regionalpolitiska medlen och resurserna. Det är en mycket långsiktig och trög väg att agera. Det räcker inte med att företaget Vattenfalls styrelse och ledning har det direkta ansvaret. Här måste ägaren vara beredd att arbeta.

Jag kan förstå att en näringsminister inte i alla lägen kan agera för att klara strukturförändringar när företag rationaliserar eller läggs ner. Det är naturligt. Men detta är en alldeles speciell situation. Vi måste som politiker ta ett ansvar, när staten har utvunnit och exploaterat de naturresurser som kommunen har, mot löfte om att det skulle ge arbete och trygghet i utbyte. Då måste vi också se till att vi håller löftena, näringsministern, och se till att man får behålla jobben i en så utsatt del av landet. Allt annat agerande är ett svek mot kommunen och dess invånare.

Här kan vi genom att använda en mindre del av de vinster som staten skapar i kommunen se till att vi får nya jobb. Låt oss göra det! Det finns många exempel på hur man tekniskt klarar av en sådan sak. Jag kan föreställa mig att man kan skapa ett utvecklingsbolag för en liten del av dessa vinster, där Vattenfall får stå för kompetens och kapital under t.ex. en tjugofemårsperiod. När det gäller tekniken kan man alltid finna en lösning på något sätt. Det är viktigt att vi som politiker visar ett engagemang i dessa frågor och inte ständigt hänvisar till att om det misslyckas, är det de regionalpolitiska resurserna och medlen som skall ta över.

Det finns ju kapital i kommunen. Staten pumpar ut guld, miljardvinster från regionen. Det krävs bara litet engagemang från ägaren, Per Westerberg!

Här ligger knuten. Man får inte skylla ifrån sig hela tiden på företagets, i det här fallet Vattenfalls, ledning. Jag tror säkert att ledningen gör det bästa den kan av situationen. Men ägaren får aldrig åsidosätta sitt ansvar i en kommun när ett företag har exploaterat naturtillgångar. Det är viktigt.

Anf. 39 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Det är utmärkt att regeringen följer denna viktiga fråga. Som jag sade tidigare är den inte bara viktig för människorna i Norrlands inland utan även för landet som helhet.

Jag skulle vilja återkomma till säkerhetsfrågorna. Är det inte rimligt att man jämsides med omstruktureringen prövar frågorna om säkerheten vid dammarna, näringsministern? Man skall väl inte strukturera om och göra samma misstag som i Norrbotten tidigare, och tvingas ändra tillbaka, för att man inte klarar den stora kapaciteten. Är det inte rimligt att göra det parallellt, i stället för att först strukturera om och skära ner på personalen, och sedan konstaterar statliga myndigheter att dammsäkerheten skall höjas? Då skall det ju provas fyra fem år i efterhand. Det är fullständigt ologiskt att göra på det sättet.

Jag skulle vilja ha ett mera korrekt svar på hur regeringen ser på dammsäkerheten. Jag förstår att näringsministern inte har kunnat ge besked om det, eftersom frågan inte var ställd i interpellationen. Men det är en huvudfråga att fundera över. Hur klarar man dammsäkerheten? Hur klarar man att styra så oerhört många delar i en verksamhet när det handlar om flera älvvar? Det handlar inte bara om att ha servicepersonal i närheten som kan hinna fram i tid. Någon måste också varsla personalen, så att de kan ge sig ut.

Frågan om vem som har det totala ansvaret vid varje älv har ställts till Vattenfall också. Vattenfall säger: Det är en s.k. bra fråga. Jag hoppas att näringsministern tar med sig den frågan hem. Ställ den gärna till Vattenfall igen och försök komma överens om vem som har det totala ansvaret. Det är väsentligt, när så enorma värden står på spel och oroväckande saker kan hända.

Jag vill återkomma till detta med rationaliseringar och omstruktureringar. Självfallet är personalen vid alla anläggningar mycket intresserad av att medverka till att rationaliseringar sker och att verksamheten blir effektivare. I Näsåker har man genomfört en tioprocentig nedskärning av personalen. Man prövar den modellen. Nu skall den modellen slås sönder och personalen flyttas om. Personalen skall skickas till en enda central i Jämtland. Dessutom blir en stor del av personalen arbetslös. Det finns mycket att göra på detta område, om man gör det tillsammans. Jag hoppas att den löntagarkonsult som har uppdraget i dag får tid på sig att verkligen utreda frågan.

Anf. 40 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Först till Sten-Ove Sundström om Vattenfalls ansvar: Jag anser att Vattenfall har exakt samma ansvar mot sina anställda som Sydkraft har vid de älvar där man har ansvaret för driften och äger kraftstationer. Det råder ingen principiell skillnad. Det finns ett arbetsgivaransvar att vid omstruktureringar försöka ta till vara de resurser som finns och om möjligt hjälpa anställda till nya anställningar. Jag tycker inte att det finns särskilda skäl som talar för att Vattenfall skulle utgöra något unikt exempel, att Vattenfalls anställda skulle ha en särställning i förhållande till exempelvis Sydkrafts anställda eller Bolidens anställda eller till några andra anställda som arbetar med naturtillgångar. Därmed inte sagt att man inte skall göra mycket

Prot. 1992/93:54
20 januari 1993

Svar på
interpellationer

stora ansträngningar för att försöka finna goda relevanta arbetsuppgifter för den personal som kan komma att friställas.

Ger man ansvar och förtroende till en styrelse och en företagsledning för ett statligt företag, vilket för övrigt även aktiebolagslagen förutsätter, måste man också låta dem få möjlighet att fullgöra sina arbetsuppgifter med utgångspunkt i de avkastningskrav och de direktiv Sveriges riksdag och även regering har ställt. Vi har ställt normala avkastningskrav på Vattenfall, i viss mån krav som ligger i underkant. Riksdagen har fastställt riktlinjer för att de statliga företagen skall agera precis på samma sätt som motsvarande privata. Därmed måste vi agera efter de principerna och inte gripa in mellan olika bolagsstämmor och försöka detaljstyra.

Jag skall gärna titta ytterligare på vad som görs eller kan göras när det gäller dammsäkerheten. Det kan finnas oklarheter i uppdelningen mellan Svenska kraftnät och Vattenfall. Jag skall gärna ställa frågan om det finns någon sådan just i det fallet. Annars är det samma uppdelning som gäller mellan Svenska kraftnät och alla andra kraftverksägare runt om i Sveriges land, oavsett om det är i älvdalar eller någon annanstans.

Anf. 41 STEN-OVE SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Näringsministern säger att Vattenfall inte är något unikt exempel. Samma ansvar gäller i många andra företag. Självfallet har alla företag ett ansvar för sin sysselsättning. Men inte bara företaget utan också ägaren, staten, och därmed dess yttersta representant, näringsministern, har ett ansvar för hela regionen. När vi i riksdagen fattade beslut om att exploatera naturtillgångar i Jokkmokks kommun talade vi om att det skulle ge ett utbyte i form av sysselsättning. Vi lägger inte ner produktion och flyttar inte någon verksamhet. Tvärtom ger verksamheten mer och mer kapital och guld för det svenska folkhushållet och svenska staten. Självfallet finns inte bara ett moraliskt ansvar utan också ett politiskt ansvar.

Frågan har av självklara skäl diskuterats rätt mycket i mitt län under den senaste tiden. I början av året träffades samtliga representanter på Norrbottens riksdagsbank för att hitta vägar ut för att om möjligt försöka hjälpa till. Vi var överens om att det i första hand naturligtvis är företagets ansvar. Men det är också ägarens ansvar. Jag noterar av den debatt som Per Westerberg har bidragit till här i dag att de borgerliga signalerna tydligen inte har gått fram till honom eller också har han inte lyssnat på dem.

Jag har dock den klara uppfattningen att näringsministern och regeringen inte kan svära sig fria från följderna av det som har hänt. Näringsministern får inte stoppa huvudet i busken och tro att problemen löser sig själva, utan det krävs ett aktivt engagemang från ägarnas sida, i första hand för företaget, i andra hand moraliskt och politiskt för att klara en så viktig samhällsfråga.

Vi måste visa ett engagemang och inte bara hänvisa till regionalpolitiska effekter och resurser. Per Westerberg måste verkligen engagera sig i den här frågan. Annars blir det besvärligt att försvara politiken framöver.

Jag är övertygad om att Per Westerberg har ett förtroende för Vattenfalls styrelse och ledning, och det är bra. Jag hoppas också att befolkningen i regionen skall ha kvar någon form av politiskt förtroende för näringsministern när behandlingen av denna fråga närmar sig sitt slut.

Anf. 42 SIGGE GODIN (fp):

Herr talman! Jag erkänner att jag när jag jämför näringsministerns uttalanden här i debatten med det lämnade svaret ser en ljusning och får en förhoppning om att regeringen inser att denna fråga har en sådan vidd att den måste följas med största uppmärksamhet. Självfallet skall Vattenfall göra mycket stora ansträngningar för att skaffa ersättningsjobb, men det är också självklart att det skall ske i rätt turordning.

Som här har framkommit kommer el från framför allt den äldre vattenkraften i framtiden att bli oerhört lönsam i förhållande till nyutbyggd elkraft, kanske såväl från kärnkraftverk som från vattenkraftverk. Det kommer att göras mycket stora vinster. Då måste man också se till att berörda regioner verkligen får leva vidare. Det är inte rimligt att det skall förekomma verksamheter ute i skogarna utan att det där bor någon enda människa. Det dras in på skogsnäringen och även på andra håll, och man skall därför ta ett ansvar för detta.

Jag blir som lekman litet förvånad när jag ser att man senarelägger reinvesteringar i de kraftverk som det gäller. Det handlar om tolv år. Det betyder att man kommer fram till kärnkraftsavvecklingen innan det möjligen skall göras några insatser, framför allt i Ångermanälven. Jag frågar mig om det är rimligt att vi skall hantera nationalegendomar på det sättet. Om investeringar senareläggs på detta vis kan olyckor inträffa. Framför allt kommer vi kanske inte att få ut maximal effekt.

Med en personal som har en rimlig arbetsbörda och som kan kontrollera verksamheten kan varje kraftverk köras med maximal effekt, vilket är till glädje inte bara för Vattenfall utan för alla oss som är beroende av billig elkraft i vårt land. Det är här faktiskt fråga om en nationalegendom.

Det är vidare viktigt att veta vem som har det totala säkerhetsansvaret, men när länsstyrelserna, som har ansvaret för detta ute i regionerna, har ställt den frågan har de inte fått något svar. Det är viktigt att vi politiker ger ett besked i den frågan, om det finns något svar på den. Annars måste vi se till att det problemet blir löst.

Anf. 43 Näringsminister PER WESTERBERG (m):

Herr talman! Mycket kort: Det finns ett arbetsgivaransvar i samband med de omstruktureringar som jag har nämnt. Jag tycker att det är felaktigt att säga att Vattenfalls ansvar skulle skilja sig från det som andra kraftägare har runt om i Sverige. Det är likvärdigt.

Det är också felaktigt att tro att vi kan springa ifrån avkastningskrav som Sveriges riksdag har fastställt i form av riktlinjer för de statliga företagen. Vattenfall skall vid omstruktureringen ta sitt ansvar precis som övriga arbetsgivare. Det är moraliskt riktigt. Jag ämnar inte frånta Vattenfall det ansvaret genom att försöka ta över det. Däremot skall vi självfallet följa denna fråga, precis som vi skall följa andra utomordentligt känsliga omstruktureringar, oavsett om det gäller LKAB, Boliden, Sydkraft, något stålverk e.d. Vi har samma ansvar för hela Sveriges folk och för hela den svenska arbetskraften.

Det sades vidare att el från Vattenkraft kommer att ge stora vinster och att detta för med sig ett moraliskt ansvar. Ja, det kan sägas att ett lönsamt företag kan anses ha något större ansvar än ett som är mer pressat, men det

gäller inte bara för Vattenfall utan för samtliga företag. Vattenfall är i det avseendet inget särfall. Samma sak gäller beträffande kraftstationer i andra älvdalar och med andra ägare.

Till sist vill jag beträffande säkerhetsfrågorna säga att vi gärna skall ta upp dem. Finns det oklarheter, skall de självfallet klaras ut. Om det i Västernorrlands län har ställts frågor som inte har kunnat besvaras, skall vi självfallet ta upp dem.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades

Proposition

1992/93:59 till trafikutskottet

9 § Hänvisning av proposition 1992/93:100 till utskott

Proposition 1992/93:100 Förslag till statsbudget för budgetåret 1993/94 föredrogs och hänvisades till utskott enligt följande:

Statsbudget för budgetåret 1993/94	Finansutskottet
Bil. 1 Finansplanen	Finansutskottet
Bil. 2 Kungl. hov- och slottsstaterna	Konstitutionsutskottet
Bil. 3 Justitiedepartementet	Justitieutskottet
med undantag för punkterna	
G 2 Datainspektionen och	
H 3–4 Stöd till politiska partier – All-	
männa val	Konstitutionsutskottet
H 5 Bidrag till Stiftelsen för utveck-	
lande av god redovisningssed	Lagutskottet
Bil. 4 Utrikesdepartementet	Utrikesutskottet
med undantag för punkterna	
B 6–7 Organisationer för internatio-	
nell handel och råvarusamarbete	
m.m. – Internationell råvarulag-	
ring	Näringsutskottet
B 9 Fredsbevarande verksamhet	Försvarsutskottet
E 1 Kommerskollegium och	
E 2–3 Exportfrämjande verksamhet –	
Exportkreditnämnden, täckande av	
vissa utgifter för skadeersättningar	Näringsutskottet
Bil. 5 Försvarsdepartementet	Försvarsutskottet
Bil. 6 Socialdepartementet	Socialutskottet
med undantag för punkterna	
B 2 Bostadsbidrag	Bostadsutskottet

	B 3 Bidrag till föräldraförsäkringen,	
	B 7 Barnpensioner och	
	B 8 Vårdbidrag för handikappade	
	barn	Socialförsäkringsutskottet
	Litt. C Ekonomisk trygghet vid sjuk-	
	dom, handikapp och ålderdom . . .	Socialförsäkringsutskottet
	punkterna	
	E 2 Bostadsanpassningsbidrag m.m.	Bostadsutskottet
	G 1–2 Riksförsäkringsverket – All-	
	männa försäkringskassor	Socialförsäkringsutskottet
Bil. 7	Kommunikationsdepartementet	Trafikutskottet
Bil. 8	Finansdepartementet	Finansutskottet
	med undantag för avsnitten	
	1 Tillfälliga skattelättnader för egen-	
	företagare	Skatteutskottet
	3 Statsförvaltningens Europakompe-	
	tens	Arbetsmarknadsutskottet
	7 Regelreformering, språkvård och	
	samhällsinformation	Konstitutionsutskottet
	punkterna	
	B 1–2 Riksskatteverket (mom. 1–2) –	
	Skattemyndigheterna (mom. 3) . .	Skatteutskottet
	B 3 Kronofogdemyndigheterna	
	(mom. 4)	Lagutskottet
	E 1 Tullverket	Skatteutskottet
	E 3 Finansinspektionen och	
	E 9 Bankstödsnämnden	Näringsutskottet
	F 1–5 Statens arbetsgivarverk – Bi-	
	drag till Statshälsan,	
	F 7 Trygghetsåtgärder för statsan-	
	ställda och	
	F 8 Tjänstepensioner för skollärare	
	och lärare	Arbetsmarknadsutskottet
	G 1–9 Boverket – Statens bostadskre-	
	ditnämnd	Bostadsutskottet
	G 11 Statlig kreditgaranti för bostads-	
	anskaffningslån	Arbetsmarknadsutskottet
	I 1–2 Bidrag till vissa handikappade	
	ägare av motorfordon – Exportkre-	
	ditbidrag	Skatteutskottet
	I 3 Kostnader för vissa nämnder. . .	Arbetsmarknadsutskottet
	I 4 Bokföringsnämnden	Lagutskottet
	I 5 Stöd till idrotten	Kulturutskottet
	I 7 Bidrag till EFTA:s fond för ekono-	
	misk och social utjämning.	EES-utskottet
	I 8–9 Statliga ägarinsatser m.m. i AB	
	Industrikredit och Nordbanken	
	– Åtgärder för att stärka det finan-	

	siella systemet	Näringsutskottet
Bil. 9	Utbildningsdepartementet	Utbildningsutskottet
	med undantag för punkterna	
	A 3 Kostnader för Sveriges medlem-	
	skap i Unesco m.m.	Kulturutskottet
	A 4 Sametinget	Konstitutionsutskottet
	Litt. C Folkbildning	Kulturutskottet
	Litt. F Studiestöd m.m.	Socialförsäkringsutskottet
Bil. 10	Jordbruksdepartementet	Jordbruksutskottet
	med undantag för	
	Litt. E Rennäringen m.m.	Bostadsutskottet
	punkterna	
	H 1–2 Statens livsmedelsverk – Täck-	
	ande av vissa kostnader för köttbe-	
	siktning m.m.	Lagutskottet
	Litt. I Utbildning och forskning	Utbildningsutskottet
	Litt. J Biobränslen	Näringsutskottet
Bil. 11	Arbetsmarknadsdepartementet	Arbetsmarknadsutskottet
Bil. 12	Kulturdepartementet	Kulturutskottet
	med undantag för punkterna	
	B 4 Stöd till icke-statliga kulturloka-	
	ler,	
	B 20 Bidrag för konstnärlig utsmyck-	
	ning i bostadsområden och	
	B 30 Kulturstöd vid ombyggnad m.m.	Bostadsutskottet
	C 5–10 Presstödsnämnden och Taltid-	
	ningsnämnden – Stöd till radio och	
	kassettidningar och	
	C 14 Bidrag till Stiftelsen för lättläst	
	nyhetsinformation och litteratur . .	Konstitutionsutskottet
	Litt. D Invandring m.m.	Socialförsäkringsutskottet
	Litt. E Jämställdhetsfrågor	Arbetsmarknadsutskottet
Bil. 13	Näringsdepartementet	Näringsutskottet
	med undantag för punkterna	
	B 6 Styrelsen för Sverige bilden	Kulturutskottet
	D 1 Marknadsdomstolen	Lagutskottet
	F 11–15 Byggnadsforskning – Statens	
	institut för byggnadsforskning: Ut-	
	rustning (mom. 9–13)	Bostadsutskottet
	G 8–9 Patent- och registreringsverket	
	– Patentbesvärshöjningen	Lagutskottet
	G13–14 Bidrag till Fonden för fukt-	
	och mögelskador – Bidrag till åtgär-	
	der mot radon i bostäder	Bostadsutskottet
Bil. 14	Civildepartementet	Finansutskottet
	med undantag för punkt	
	B 1 Länsstyrelserna m.m.	Bostadsutskottet
	Litt. C Stöd till trossamfund m.m. . .	Kulturutskottet

Litt. D Konsumentfrågor	Lagutskottet
Litt. E Ungdomsfrågor	Kulturutskottet
punkterna	
F 1 Lotterinämden och	
F 4 Stöd till ideell verksamhet	Kulturutskottet
F 2 Stöd till kooperativ utveckling . .	Näringsutskottet
F 3 Bidrag till allmänna samlingslokal- er m.m.	Bostadsutskottet
F 5 Bidrag till kvinnoorganisationer- nas centrala verksamhet	Arbetsmarknadsutskottet
Bil. 15 Miljö- och naturresursdepartementet med undantag för punkterna	Jordbruksutskottet
B 8-9 Kemikalieinspektionen – Sär- skilda projekt inom bekämpnings- medelskontrollen och	
C 1 Statens strålskyddsinstitut	Försvarsutskottet
C 2-4 Statens kärnkraftsinspektion – Visst internationellt samarbete i fråga om kärnsäkerhet m.m.	Näringsutskottet
Litt. D Fastighetsdataverksamheten,	
Litt. E Lantmäteriet och	
Litt. F Övriga ändamål	Bostadsutskottet
Bil. 16 Riksdagen och dess myndigheter m.m.	Konstitutionsutskottet
med undantag för punkt	
B 2 Riksdagens revisorer och deras kansli	Finansutskottet
Bil. 17 Räntor på statsskulden, m.m.	Finansutskottet
Bil. 18 Oförutsedda utgifter	Finansutskottet
Bil. 19 Beredskapsbudget för totalförsvarets civila del	Försvarsutskottet

10 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1992/93:146 till utrikesutskottet
1992/93:149 till finansutskottet

Skrivelse
1992/93:157 till socialförsäkringsutskottet

Motionerna
1992/93:Jo18-Jo21 till jordbruksutskottet
1992/93:Ju13-Ju16 till justitieutskottet

11 § Anmälan om interpellation

Anmälades att följande interpellation framställts

den 19 januari

1992/93:74 av *Hans Göran Franck* (s) till utrikesministern om de nya militära insatserna mot Irak:

Den aktuella militära attacken av USA mot Bagdad – åtföljd av militära aktioner även av andra västmakter – reser en rad frågor som behöver besvaras.

I anledning härav ställer jag följande frågor till utrikesminister Margaretha af Ugglas.

1. Vilket aktuellt beslut har fattats i FN:s säkerhetsråd som legitimerar USA:s nya första attack mot Bagdad?
2. Vilka belägg finns enligt regeringen för att en kärnvapenläggning i Irak träffats?
3. Vilka risker för civilbefolkningen finns med att sätta in kryssningsmissiler mot en kärnvapenläggning?
4. På vilket sätt kan en fredlig lösning uppnås genom militära aktioner av det slag som USA och sedermera andra västmakter företagit?
5. Stöder regeringen USA:s och andra västmakters aktuella militära agerande?
6. Finns andra utvägar och alternativa metoder för att uppnå fred i regionen?

12 § Anmälan om frågor

Anmälades att följande frågor framställts

den 19 januari

1992/93:329 av *Berith Eriksson* (v) till utrikesministern om Turkiet och assyrierna:

Den 13 januari utsattes två minibussar för ett överfall med maskingevär i sydöstra Turkiet. De flesta av offren var assyrier som var på hemväg till sina byar. Ingen grupp har tagit på sig ansvaret för dådet.

Assyriska Riksförbundet i Sverige har i ett upprop daterat den 15 januari riktat misstankarna mot Hizbollah, en grupp som tidigare i brev hotat att driva bort assyrierna från "muslimsk jord". Enligt uppropet samarbetar turkiska myndigheter med Hizbollah och försöker kasta skulden för det inträffade på PKK. Dessa misstankar mot PKK har refererats i svensk press.

Den turkiske ministern för mänskliga rättigheter besökte Sverige i höstas och träffade representanter för regeringen. Goda kontakter finns således. Också med tanke på det stora antalet assyrier i Sverige och med tanke på den roll PKK spelat i svensk offentlighet finns också särskilda motiv – utöver

de brutala morderna i sig – för att just den svenska regeringen agerar och biddrar till att vad som hänt blir klarlagt.

Jag vill därför fråga utrikesministern:

Vilka initiativ avser utrikesministern ta för att uppmärksamma och motverka förtrycket mot assyrier i Turkiet?

1992/93:330 av *Liselotte Wågö* (m) till statsrådet Bo Könberg om etableringsfrihet för tandläkare:

I en debatt den 9 juni 1992 sade statsrådet i kammaren att etableringsbegränsningarna för tandläkare skulle tas bort under mandatperioden. Inga reservationer fanns för tiden, utan i stället skulle begränsningarna vara borta före valet 1994. Det betyder litet drygt ett år innan etableringsfriheten är ett faktum för tandläkare.

Samtidigt står det i budgeten, bil. 6, på s. 71 följande: "Etableringsfrihet skall införas stegvis för . . . tandläkare".

När införs total etableringsfrihet för tandläkare?

13 § Kammarken åtskildes kl. 11.16.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 7 § anf. 36 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

TOM T:SON THYBLAD

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Onsdagen den 20 januari

1 § Meddelande om val	1
Förste vice talmannen	
2 § Justering av protokoll	1
3 § Svar på interpellation 1992/93:36 om ett bostadsdepartement ..	1
Statsminister Carl Bildt (m)	
Inger Lundberg (s)	
Lars Stjernkvist (s)	
4 § Svar på interpellation 1992/93:56 om alternativa metoder för ägg- produktionen	10
Jordbruksminister Karl Erik Olsson (c)	
Rosa Östh (c)	
5 § Svar på interpellation 1992/93:52 om användning av hundar för identifiering av brottslingar m.m.	16
Justitieminister Gun Hellsvik (m)	
Birgit Henriksson (m)	
6 § Svar på interpellationerna 1992/93:65 och 66 om fastbränslelagen	19
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Nils Nordh (s)	
Ivar Franzén (c)	
7 § Svar på interpellation 1992/93:67 om Vattenfall AB	26
Näringsminister Per Westerberg (m)	
Sten-Ove Sundström (s)	
Sigge Godin (fp)	
8 § Hänvisning av ärende till utskott	34
9 § Hänvisning av proposition 1992/93:100 till utskott	34
10 § Hänvisning av ärenden till utskott	37
11 § Anmälan om interpellation	
1992/93:74 av Hans Göran Franck (s) om de nya militära insat- sorna mot Irak.	38
12 § Anmälan om frågor	
1992/93:329 av Berith Eriksson (v) om Turkiet och assyrierna	38
1992/93:330 av Liselotte Wågö (m) om etableringsfrihet för tandläkare	39